

Evanjelická Bratislava

1

.....
apríl
2011

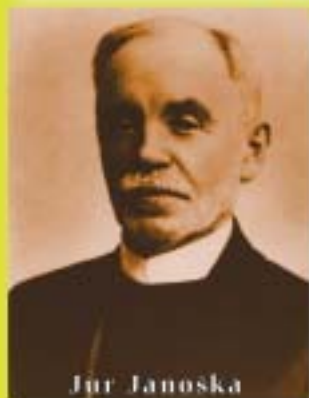
Ľudovít Šturmajer

Milan Dolžica

Milan Štefánik

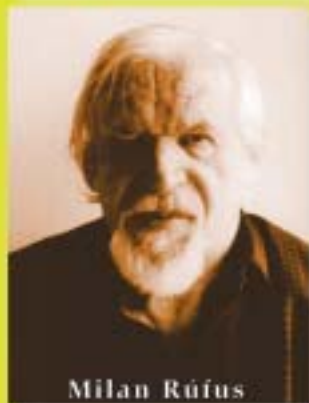
Jir Janoska

Karol Kuzmány

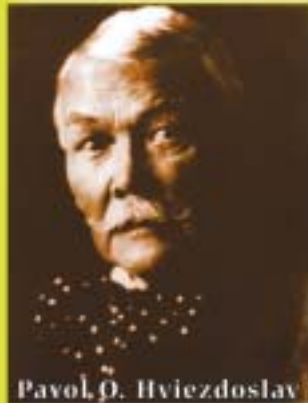
Martin Rúfus

Milan Rúfus

Ľudmila Podjavornská

Pavol D. Hviezdoslav

SČÍTANIE
OBYVATEĽOV,
DOMOV A BYTOV 2011

V máji sa uskutoční sčítanie
obyvateľov, domov a bytov.
Prihláste sa k Evanjelickej cirkvi
augsburského vyznania na Slovensku.

Samuel S. Osuský

Dušan Jurkovič

Peter Zatloual

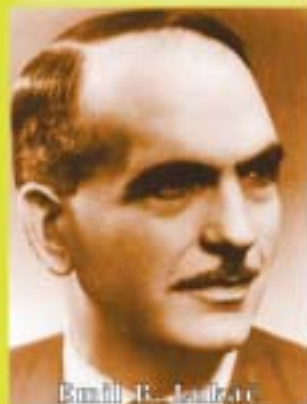
Samuel Zech

Jur Hronec

Julius Barc

Emil R. Jankov

Fedor F. Buppeltdt

Stefan Krümmery

ÚVODNÉ SLOVO

Milí bratia a milé sestry,
vzkriesenie ukrižovaného Ježiša je svedectvom, že víťazstvo nepatrí deštruktívnym silám, ale Bohu. Toto poslanstvo sa netýka iba večnosti, má dosah aj na našu prítomnosť. Zmŕtvychvstalý Pán hovorí svojim: „Pokoje vám!“ a svoj pokoj chce šíriť aj v našom cirkevnom zbore.

6. 3. 2011 bol na výročnom konvente výraznou väčšinou prijatý zborový štatút. Je dobrým východiskom pre napomáhanie pokoja v zbore a zamedzovaniu konfliktom, ktoré odoberajú silu potrebnú pre napĺňanie poslania cirkvi a nerobia nášmu zboru dobré meno. Štatút schválilo jasnou väčšinou presbyterstvo Bratislavského seniorátu. Od 2. 4. 2011 vstúpil štatút do platnosti. V zbore je právny stav a riadne ustanovené vedenie. Zboroví farári a dozorcovia z dcérocirkví sa budú v predsedaní zboru striedať. Farári v poradí Konventná, Legionárska, Dúbravka, dozorcovia v poradí Dúbravka, Konventná, Legionárska. Zborový dozorca bude vždy z inej dcérocirkvi ako predsedajúci farár. Pre zbor by to mal byť stabilizujúci faktor – svedectvo, že v cirkvi nespíme ísť o hľadanie svojho (prestíže, prospechu, moci...), ale toho, „čo je Krista Ježiša“ (por. Filipským 2, 21). Vstúpenie štatútu do platnosti znamená, že čo je v silách jednotlivých dcérocirkví si tieto budú spravovať sami (voliť presbyterov, farárov, určovať priority duchovnej služby aj hospodárskych prác). V štádiu príprav sú štatúty dcérocirkví aj dokument upravujúci koncepciu, fungovanie, pravidlá a kon-

trolu hospodárenia nášho cirkevného zboru. V najbližšom období sa v dcérocirkvách uskutočnia konventy, ktoré majú schváliť štatúty dcérocirkví. Do 30. 6. sa majú zrealizovať voľby predsedníctva dcérocirkví.

Správa, že predsedníctvo Západného dištriktu (ZD) neudelilo súhlas k voľbe Jána Hroboňa za farára v našom zbore nás neprijemne prekvapila. Našu cirkev charakterizovalo, že si slobodne volila svojich farárov. K listu presbyterov z Dúbravky, ktorým žiadajú vedenie ZD o zmenu tohto rozhodnutia, pripojilo svoj podpis 441 členov zboru. Patrí im poďakovanie. 14. 4. sa predsedníctvo ZD zúčastnilo na rokovaní nášho presbyterstva. Došlo k vyjasneniu situácie. Argumenty, ktorými vedenie ZD odôvodňovalo neudelenie súhlasu, že – nakoľko nebolo v cirkevnom zbore ECAV Bratislava zabezpečené nastolenie právneho stavu v zmysle uznesení Dištriktuálneho presbyterstva ZD, udeleniu súhlasu k voľbe zborového farára v CZ ECAV Bratislava bránia predsedníctvu ZD ECAV objektívne skutočnosti – sa ukázali ako neopodstatnené. Je teda nádej, že brat Ján Hroboň súhlas k voľbe dostane. Veď o tom, že k napredovaniu duchovného života Dúbravka potrebuje farára nielo pochybností.

Aj v prostredí našej cirkvi i zboru sú ľudia, o ktorých slovami Písma platí: „Hľadajú len svoje a nie, čo je Krista Ježiša.“ Sústreďujú sa na deštrukciu, šírenie zlých rečí a nepokoja. Ďakujem všetkým, ktorí sa nimi nenechajú pomýliť. Výročný konvent 6. 3. v Dúbravke bol toho potvrdením. Byť evanjeli-

kom - protestantom totiž neznamená stále proti niečomu hundrať. „Protestor“ znamená „vyznávam“ - som za Kristovo evanjelium, dávam sa Pánovi formovať, aby - ako jednotlivci aj ako spoločenstvo zboru - sme sa stávali charakterom čím väčšími podobnejšími Ježišovi Kristovi.

Od 13. 5. do 6. 6. bude v SR prebiehať sčítanie obyvateľstva. Našou duchovnou úlohou je prihlásiť sa v ňom k Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku. Čím silnejší bude hlas ECAV v spoločnosti, tým lepšie pre našu cirkev, aj pre krajinu, ktorá je naším pozemským domovom. To, koľko ľudí sa v sčítaní obyvateľov prihlási k našej cirkvi, sa stane podkladom pre viacero významných rozhodnutí. Prosíme preto, aby ste nepodcenili úlohu prihlásiť sa v sčítaní k ECAV. Podceniť to by bolo v neprospech ECAV aj kresťanstva na Slovensku. V Bratislave žije mnoho ľudí, ktorí nie sú prihlásení (evidovaní) v kartotéke žiadneho ev. cirkevného zboru, a predsa sympatizujú s ECAV, zúčastňujú sa niektorých podujatí v nej organizovaných, majú v nej svojich priateľov. Prosíme Vás, aby ste takýchto ľudí vo Vašom okolí

povzbudili, aby - keď je to v súlade s ich presvedčením - sa aj oni v sčítaní obyvateľov prihlásili k Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku.

V Športovej hale na Pasienkoch v Bratislave sa bude 7. - 9. 10. 2011 konať oblastné evanjelizačné podujatie PRO CHRIST. Pripravujú ho veriaci rozličných kresťanských vierovyznaní v Bratislave. Kazateľom bude nemecký evanjelický farár Ulrich Parzany. Povzbudzujem Vás, aby ste sa aktívne zapojili do tohto podujatia, modlili sa za jeho požehnanie a pozvali naň svojich priateľov. Je to výborná možnosť stretnúť sa Kristom v Jeho slove.

To, že náš Pán žije - že Jeho hrob je prázdny, dáva záruku, že život ani z hľadiska večnosti nemusíme prežiť naprázdno. Bratia a sestry, Vám osobne i rodine bratislavského ev. a. v. cirkevného zboru prajem radosť z Kristovho vzkriesenia, požehnanú Veľkú noc, istotu, že víťazstvo nepatrí deštruktívnym silám, ale nášmu zmŕtvychvstalému - živému Pánovi.

MARTIN ŠEFRANKO
predsedajúci zborový farár

VEĽKONOČNÝ ZÁZRAK ŽIVOTA

„Niet Ho tu, lebo vstal, ako povedal; poďte, vidte miesto, kde ležal. A choďte rýchlo; povedzte Jeho učeníkom, že vstal z mŕtvych, a hľa, predchádza vás do Galiley, tam Ho uvidíte. Ahjľa, povedal som vám.“ Matúš 28, 6 - 7

To sú slová, ktoré adresoval anjel ženám, ktoré sa prvý deň po sobote prišli pozrieť na Ježišov hrob. Svojím obsahom však slová anjela presahujú všetky časy, a preto sú stále aktuálne. Silné, naliehavé, neodbytné!

Veľmi rada si pripomínam tieto slová z Písma: Niet Ho tu, lebo vstal... Sú jasným a definitívnym potvrdením Kristovho víťazstva nad smrťou. Sú správou, že Kristus žije, že Jeho obeť bola zavŕšená pozitívne, že Jeho život je naším životom. A že máme nádej! Skutočnú, reálnu nádej, nie iba akési pociťovanie nádeje...

Rovnako naliehavo však znejú slová anjela, ktorý hovorí ženám, aby o Kristovom zmŕtvychvstaní povedali učeníkom. Aby šli rýchlo...

Isteže, dnes je správa o Kristovom zmŕtvychvstaní už rozšírená. No napriek tomu, sa akosi neponáhľame svedčiť o Kristovi s radosťou a nadšením.

Blíži sa Veľká noc, ktorú osobne vnímam ako najdôležitejšie kresťanské sviatky. A teším sa na to, že aj ja pocítim prítomnosť živého Krista, živého Boha. Že sa aj mňa dotkne nový život, nová duchovná sila.

Preto chcem vyzvať vás všetkých, aby ste sviatky Veľkej noci prežili s radosťou a intenzitou vďačnosti voči Bohu. Aby ste sa ponáhľali svedčiť o Jeho obeti zmierenia, o Jeho vykupiteľskom diele, o Jeho odpustení, o Jeho živote - ktorým nám zaručil život vo večnosti.

Žijeme vo zvláštnych súvislostiach sveta. Ekonomické, politické, prírodné katastrofy nám nedajú vydýchnuť. Mnohí z nás sú nezamestnaní a tí, ktorí pracujú, sú v neustálom napätí, či dokážu uživiť seba, svoje rodiny. Sme pod obrovským psychickým tlakom a priznajme si, ani v našich zamestnaniach sa často necítíme dobre, spokojne či užitočne. A práve preto je dôležité rozdávať ľuďom duchovnú nádej, duchovné uistenie, radosť. Deliť sa s nimi o dobré slová, pozitívne informácie. Tešiť nimi a tíšiť utrápené duše. A rovnako je dôležité prichádzať k Ježišovým nohám, prichádzať k Nemu každý deň a znova a znova čerpať z Jeho milosti - silu, zdravie, múdrosť. Prosiť o Jeho požehnanie a tešiť sa z Jeho požehnaní. A zároveň prosiť o požehnanie pre iných, nielen pre seba!

Dnes som stretla priateľku, ktorej sa iba pred nedávnym narodilo dieťa. Dlhو vtúžené, dlho čakané - dievčatko. Tento malý zázrak ma opäť presvedčil o Božej láske k človeku. O tom, že Boh žehná našim životom. A prostredníctvom malých krehkých bytostí, našich detí - dáva ľudstvu novú nádej. Novú energiu, novú silu. Aj to je veľkonočný zázrak znovuzrodenia života!

Želám nám všetkým, aby sme sviatky Veľkej noci - napriek osamelosti, trápeniam, chorobám, stratám či osobných prehrám, pocítili a prijali novú silu života - z rúk živého Krista, nášho Pána a Kráľa kráľov. Želám nám, aby sme boli znovuzrodení v Kristovi a aby sme si boli vedomí, že tento dar nám svet nemôže vziať.

EVA BACHLETOVÁ
členka cirkevného zboru

SVEDECTVO VIERY

V rodine, v ktorej som vyrastal, som poznal vieru iba u svojich starých rodičov. Bola to viera formálna. Nikdy mi nehovorili o Ježišovi, o evanjeliu. V tom vidím dnes tú formálnosť – kresťanstvo ako zvyk, ako poisťovňa. Žiadna túžba odovzdávať dobrú správu ľuďom okolo seba. Mama do kostola chodila v čase, keď sme bývali ešte na vidieku a niekedy ma brala so sebou. Naučil som sa dve modlitby: Otče náš a Zdravas. Keď som mal šesť rokov, presťahovali sa do Bratislavy. Tam skončila akákoľvek iskra viery. Otec do kostola nechodieval. Za bývalého režimu vstúpil do komunistickej strany. Ak by to neurobil, rodina by nemala väčší byt. Otec sa stal radovým komunistom. Viera v rodine nebola so stranou zlučiteľná. Komunisti nemohli prihlásiť dieťa na katechizmus, ale u nás to ani nebola potreba. Všetci moji rovesníci z vidieka mali za sebou sväté prijímanie, ale v Bratislave si ani nespomeniem, že by vtedy nejaký spolužiak chodieval do kostola. Ani deti, s ktorými som vyrastal, nemali žiadne sviatosti. Počas detstva bol môj svet bol bez Boha.

Keď som mal 17 rokov, spadla železná opona. Vtedy sa Boh prvý krát ku mne prihovril. Od malička som nepoznal žiadneho kamaráta ktorý by bol veriaci. Mama a otec sa k viere nepriznávali, i keď neskôr som sa dozvedel, že mama chodievala do kostola tajne aj počas režimu. Mňa k Bohu nikto nevedol, nik mi o Ňom nehovoril a ja som mal po páde režimu nutkanie kúpiť si Bibliu. Dnes to považujem za zázrak. Celé detstvo som prežil bez Boha

a sám od seba idem do kníhkupectva a hľadám Bibliu.

Bibliu som v 18. roku života celú prečítal a vtedy ma veľmi oslovila. Uveril som v Boha. Začal som chodiť do kostola a dokonca aj mama sa pridala. Potom som odišiel na vojenčinu a viera ma držala celú vojenskú službu. Ešte dva roky po vojne som bol veriacim, no potom som sa vzdialil a Boha zanechal. Nečítal som Božie slovo, prestal som chodiť do chrámu, prestal som sa modliť a prišiel úpadok vo viere. Boh ma nechal spadnúť do bludov, nech si idem svojou cestou, aby ma neskôr opäť povolal k viere.

V ďalšom období som sa vrhol na východné náboženstvá – najmä buddhizmus. Je to filozofia, ktorá má naoko hlavu aj päťu a keď som ju študoval, zdalo sa mi kresťanstvo smiešne. Buddhizmus dáva na všetko logickú odpoveď. Učí o kolobehu životov a smrti a každý človek sa narodí do takého stavu, aký si zaslúži z predošlého života. Preto sa niekto narodí ako mrzák, iný boháč, ďalší krásavec – je to odozva jeho dobrých a zlých skutkov z predchádzajúceho života. Tohto som sa držal, to bolo moje náboženstvo.

Tesne pred tridsiatkou som sa oženil, narodila sa nám dcérka, Simonka. Bývali sme s manželkinou babkou, ktorá bola silne veriaca žena. Moje srdce však bolo voči kresťanstvu čím ďalej viac zatvrdnuté. Zdalo sa mi to ako náboženstvo zvané pomocná barlička. Je to pre babky a pre dedkov, ktorí nevedia o iných smeroch, nemajú doma internet, nemôžu sa vzdelávať a pocho-

piť, že kresťanstvo je slepá viera. Toto som si vtedy myslel, takto som videl kresťanov.

A potom prišiel krst ohňom. Raz som cúval služobnou dodávkou a odrazu som mal zvláštny pocit. Pozrel som dobre do spätného zrkadla a za kolesom sa mi niečo mihlo. Okamžite som zabrzdil a v prvom momente som si myslel, že som zrazil mačku alebo psa. No bola to vyše 20-ročná dievčina, ktorá – telefonujúc za dodávkou – si auto nevšimla. Keď som vystúpil zažil som šok. Ležala za vozidlom a na zemi

bolo veľa krvi. Ona doslova vrieskala v bolestiach, ľudia sa zbiehali a kričali že má zlomenú chrbticu. Uvedomil som si, že som v koncoch, život sa mi v sekunde obrátil na ruby.

Začalo ma poriadne obviňovať svedomie. Ja, ktorý som si o sebe myslel, že som dobrý, bezúhonný človek, odrazu sa stávam zločincem, ktorý dokatoval život mladej ženy. Neopísateľný pocit, strach, bolesť, šok...

Našťastie Boh ma nepotreštal až tak, ako to na prvý moment vyzeralo. Manželka bola sestričkou v nemocnici a práve mala dennú službu. Dievčinu k nej

Foto E. Bachletová

priviezli a ona zisťovala, čo je s ňou. Krv, ktorá bola na chodníku, bola krvou z nadržnutého ucha. Bolesť v oblasti chrbtice bola prasknutá lopatka. Vďaka Bohu, že to bolo „iba“ toto, pretože keď som autom zastavil, moje zadné koleso bolo sotva pár centimetrov od jej hlavy. Stačilo pol metra a všetko by bolo úplne inak. Nedávno som v správach čítal, ako nejaký vodič zrazil katolíckeho farára pri cúvaní a zabil ho. Vrátili sa mi hneď spomienky z mojej udalosti. Niekedy

by som ho bol obviňoval a nadúval sa, že to sa nemôže stať, keď je človek pozorný... Dnes to vidím inak.

Liečenie tejto ženy si však vyžadovalo viac ako 7 dní a vzťahovalo sa teda na súd. Z našej strany bola snaha o mimosúdnu dohodu, ale jej mama bola zásadne proti. Tak som šiel po prvý krát na vyšetrovanie na políciu a čakal ako súd rozhodne. Nevedel som, či dievčine nezostanú trvalé následky, nepoznal som úplne presnú diagnózu a zranenia. Napokon súd prebehol samosúdom, teda ani nás na pojednávanie nevolali, iba rozhodli a poslali zá-

verečný verdikt. Ten znel, že zavinenie bolo neúmyselné. Dostal som pokutu vyše dvadsaťtisíc korún plus odobratie vodičského preukazu na jeden rok.

V tom čase sa prebudilo moje svedomie a neustále ma obviňovalo. Bolo to stresujúce obdobie a aby som vedel aspoň trochu spať, začal som popíjať alkohol. Aj v našej rodine nastali otrasy. Bývali sme už sami, ale rodina držala pohromade už asi iba zotrvačnosťou. Bolo mi ľúto malej Simonky, ešte nechápala čo sa deje. Nepil som veľa, ale pravidelne. Počas polroka pred súdom som pil prakticky každý deň. Keď prešiel súd a všetko sa urovnalo, mylne som si myslel, že prestanem. Nepopíjal som síce každý deň, ale začal som vyhľadávať príležitosti, priateľov, čím som si ospravedlňoval prečo pijem. Začal som si uvedomovať, že sa neviem alkoholu zbaviť. To prinieslo do rodiny zase len zlo. Keď sa na to pozerám spätne, všetko smerovalo do záhuby, rozvodu.

V mladosti som sa učil hrať na gitaru. Snažili sme sa napodobňovať skupiny ako Led Zeppelin, Deep Purple, potom aj tvrdšie oriešky až po ťažkú metalovú hudbu. Ešte cca 2 roky pred nehodou som v práci spoznal mladého chalana, ktorý počúval brutálny metal. Požičal som si od neho nejaké CD a začal som sa tým kŕmiť. Bolo to ako droga, v hudbe som neustále pritvrdoval. Skončil som pri black metale, čo je absolútne protikresťanský štýl temnej hudby. Najsilnejšie korene tohto štýlu boli v Nórsku, kde v 90-tych rokoch bola aféra, ako priaznivci tohto štýlu vypaľovali kostoly. Black metal vychádza z novopohanstva a veľa kapiel vzniká v Rusku, kde oslavujú staré predkresťanské mestá ako napríklad Arkonu.

V severských krajinách zase oslavujú Vallhalu a Vikingov. Videá tých skupín bývajú prevažne také, že príchodiacich kresťanov hlásajúcich evanjelium, zamordujú a znehodnocujú všetky kresťanské symboly. Taktiež veľa kapiel spieva o satanizme, okultizme, povráčach, mágii a podobne. Ich hlavná falošná filozofia je v tom, že kresťanstvo prinieslo do Európy špinu, násilie, modernizmus ktorý človeka zvrhol. Ich snom je čistá Európa bez kresťanov, prisťahovalcov, návrat k prírode.

Vtedy som opustil buddhizmus a prešiel som nevedomky na okultizmus. Samotný buddhizmus dnes považujem za krok k okultizmu, hlavne jeho Tibetskú vetvu. Tak som sa začal zaoberať kryštálmi, rúnami, mali sme doma asi štvoro vykladacích tarotových kariet, k tomu literatúru. Pamätám si, ako som si vravel, že v tom temnom pomalom čiernom metale je absolútny pokoj a púšťal som si to hlavne v noci, aby to malo atmosféru.

Toto bol môj život pred tým, ako si ma Boh povolal. Upadajúca rodina, alkohol, žiaden zmysel života a k tomu okultizmus a temná desivá hudba. Keby mi niekto bol povedal, že uverím v Boha, poľkaval by som si na čelo. Považoval som to za nemožné. Dnes viem, čo je to satanova moc a sila, jeho putá, závislosti, slepota voči viere, absolútne mŕtvy duch, ktorý by vedel o viere čo i len premýšľať. Môže sa vôbec človek sám od seba dostať z tohto stavu? Určite nie!

Raz som išiel na pútnické miesto v Marianke a tam ma Boh oslovil. Bol som tam s malou Simonkou. Ešte z mladých čias som si pamätal krížovú cestu. Tak som jej vysvetľoval, prečo Ježiša odsú-

dili, ako Ježiš padá prvý krát, druhý, tretí. Ako plačú nad ním ženy a on ich napomína že majú plakať sami nad sebou a svojimi synmi. V ECAV nemáme krížovú cestu, nie všetko je v nej biblické, ale vtedy ma to oslovilo, uvedomoval som si, že idem úplne zle. Všetky moje filozofie, názory na svet boli ako vzdych. A keď som prišiel do kostola, ktorý tam je, v tom tichu ma zasiahol Boh a Jeho pokoj. Pokoj, ktorý som už roky nepoznal, srdce gniavené túžbami, svetom, bojmi, klamstvom a satanom. Tam, v tom kostole, to začalo. Potom som mesiace bojoval s tým, že by kresťanstvo mohla byť pravda, začal som čítať svedectvá, počúvať ľudí ktorí sú pri Kristovi. Ale aj tak som sa bránil zubami-nechtami proti viere.

Boh človeka vyberie, pritiahne k sebe a ospravedlní. Je to také biblické. Simonke môžem vštepovať vedomosti z Biblie, učiť ju spievať, modliť sa, ale vieru dáva Boh. Bránil som sa prísť k Bohu ako to len dalo, ale Boh ma úplne zlomil. A keď mi ukázal všetky moje omyly, ktorých som sa držal, som Mu vďačný za moju spásu. Moja cesta bola cestou do zatratenia, pričom som sa vtedy mylne nazdával, že keby náhodou nejaký ten Boh aj existoval, ja určite obstoím.

Tá nehoda nebola náhoda. Dnes tvrdím, že nič nie je náhoda, všetko má Boh pevne v rukách. Tá nehoda bola začiatkom hlbšieho premýšľania nad životom, nad mojou skazenosťou a biedou. Bola štartovacím výstrelom, po ktorom prišli ešte väčšie útrapy a žiadne východisko - predsa však jedno existovalo, o ktorom som nevedel.

Keď ma Boh dostatočne nalomil, prihlásil som sa na katechizmus do rím.

kat. cirkvi, ale zistil som, že katolíci značne vo viere blúdia. Tak som sa prihlásil na vyučovanie v evanjelickej cirkvi a to bolo dobré rozhodnutie.

Po určitej dobe som prešiel osobným emocionálnym obrátením a hlbším pochopením právd z Písma. Obrátenie ma naštartovalo k ďalšiemu posunu - rast vo viere. Pamätám si ako mi katolícky kňaz hovoril, že viera chodí hore dolu. Dnes sám na sebe vidím, že viera ide hore a dolu vtedy, keď človek nerastie vo viere, keď nespoznáva Boha, Krista - Spasiteľa. Keď si Ho nezamiluje, keď sa drží sveta a jeho satanových nástrah, keď sa príliš zamestnáva sám sebou, svojím JA. Pozoroval som to na sebe. Keď sa mi zdalo, že viera u mňa klesá, bolo to dané tým, že som sa príliš držal sveta. Akonáhle som sa sveta pustil a vrátil sa domov k Ježišovi, viera sa vrátila. Tam som pochopil význam príbehu o bohatom mládenkovi. Človek nikdy nebude mať vieru, keď bude chcieť milovať svet aj Boha. Keď sa držím sveta, tak prídu pokušenia a pády. Ak človek nie je s Bohom, pokušenia pochopiteľne aj zvíťazia a príde hriech, obviňovanie a ešte väčšia strata viery. Ale ak som s Kristom celý deň, pokušenia tiež prídu, modlitby ich však zaženú a hriech ťažko prichádza cez brány našich zmyslov.

Viera je zaiste Boží dar, nezaslúžený dar, ale o tento dar sa človek musí starať. Moja hlavná priorita je Kristus. Ak ma má niečo oddeľovať od Krista, je lepšie zriečť sa toho.

Po obrátení ku Kristovi sa rapídne zmenil nielen môj život, ale aj život mojej rodiny. Aj manželka uverila. Dcéra Simonka sa teší na besiedku. Večer sa spolu modlíme, spievame, čítame Pís-

mo s výkladmi. Venujem sa štúdiu Písma, modleniu, naša rodina sa prispôbuje biblickej výchove. Božia cesta je cesta správna.

Okultizmus, metalové nahrávky, CD, knihy, karty, to všetko išlo do kontajnera. Taktiež veci, ktoré ma oberali o čas s Bohom. Na skúšku sme teraz počas pôstu odstavili televízor a zase je rodina bližšie a neoddeľuje nás tento žrút času.

Všetko sa nám zacelilo, rany vnútra sa zahojili. Obaja, manželka i ja sme dlho zápasili o prijatie Krista. Ale koho si Boh vyvolí, toho už z ruky nepustí. Zlato muselo prejsť ohňom. Nepochybujem o ďalších Božích skúškach, ale tak to má byť. Skrze ťažkosti a skúšky kráčame bližšie k Bohu.

S manželkou sa nám situácia v rodine tak urovnala, že čakáme narodenie druhého dieťaťa, čo sa nám zdalo predtým ako sci-fi. Nevedeli sme zvládnuť samých seba, ledva Simonku, druhé dieťa nepripadalo do úvahy. Dnes nemáme strach z príchodu nového človečička do rodiny. To je ďalší Boží zásah, už budeme štyria.

Isto, ešte je veľa vecí, ktoré sa musím učiť, veľa skúšok podstúpiť, dobrý boj bojovať. A určite by som rád Krista ukázal viac svetlu, ako to robím dnes. Prosím Pána Boha, aby neustále posväcoval môj život.

MARIAN LABUDA
člen cirkevného zboru

MÔŽE BOH NENÁVIDIEŤ?

(Biblická úvaha a výklad textu Príslovia 6, 16 – 19)

Možno nepriliehavé a nepríjemné je v súčasnosti položiť si otázku o trende súčasného zvestovania. Je to však namieste, lebo z mnohých kazateľní počuť sploštenie (nivelizovanie) evanjelia. Týka sa tendencie spríjemniť, zľahčiť a skrášliť Boha. Jestvuje pre všetko obopínajúcu lásku Božiu biblické zdôvodnenie? Lebo Boh je očividne nie vždy ten dobrotivý, trepezlivý a milosrdný Pán. Až znechutene sa na kresťanských kazateľniciach dookola hlásali rozprávky o milujúcom Bohu.

V Prísloviach (ale nie len tam) sa dostáva k slovu dnes potlačovaná vlastnosť a skrytá pravda o Bohu všemohúcom, a to s nečakanou jednoznačnosťou a dôrazom. Lebo to spôsobil človek, že sa

Boh prejavil v afekte hnevu, áno, že vie nenávidieť. To nie je žiadne nezvyčajné zistenie, lebo táto Božia vlastnosť bola a je skutočnosťou, že je aj Pánom a Sudcom, a v našej zvesti bola zahmlievaná a obchádzaná. Z kazateľnice sme už nehovorili, že Ježišovo evanjelium obsahuje dve tendencie, že zachraňuje a súdi. Redukuje sa to na kajúcu nedeľu. Boh má aj vážnu tvár a nechce byť predstavovaný iba ako milujúci Boh. Boh sa vzpiera proti zlobe človeka a očividne to prejavuje. O tom podáva svedectvo kniha Príslovia 6, 16 – 19:

¹⁶Šesť vecí nenávidí Hospodin a sedem je preňho ohavnosťou,

¹⁷pyšné oči, lživý jazyk a ruky prelievajúce nevinnú krv,

**¹⁸ srdce, čo zákerné zámery snuje,
nohy čo chvatne bežia k zlému,**

**¹⁹ falošného svedka, ktorý sipí lož
a toho, kto rozsieva nesvár medzi
bratmi.**

Či je tento výpočet myslený ako stupňovanie, nie je jasné, len posledný objekt nenávisti je mimoriadne vyzdvihnutý, lebo preň je ohavnosť vystupňovaním nenávisti.

Začína zdanlivo nevinne: „Pyšné oči“. Kto pozná tento typický výraz: pyšný – tú pozdvihnutú hlavu, spustené viečka, nadol smerujúci pohľad a možno aj opovržlivo spustené kútiky úst, ten vie, že tento zdanlivo nevinný výraz môže zraniť a pobúriť. Nemá mimika môže byť urážlivejšia než tvrdé slovo, ktorým pôvodca dosvedčí svoje pobúrenie. Pyšné oči majú v sebe chlad, a tým neľudskosť. Pohľad zhora na druhého môže hlboko pokoriť, uraziť a ponížiť.

Nie inak je to s „lživým jazykom“. S vypočítanou prefíkanosťou a ťažko prehliadnuteľnou dvojnásobnosťou, hovoríme často o dvojjazyčnosti – niekto niečo povie, pričom to myslí dvojsmyselne, prekrúti pravdu až na nepoznanie, očierňuje, vyvolá pochybnosť a fámy, poškodzuje česť, uráža – proti lživému jazyku sme bezmocní. Vzbĺkne v nás nemá nenávisť. Je nemožné to vyvrátiť, ani dementovať, ani presvedčovať a uviesť na pravú mieru. Lebo lživý jazyk agituje skrytý za roh, argumentuje nepriamo, viac zastiera, než objasňuje, zneisťuje a zastiera. Či nie je pochopiteľné, že u človeka, s ktorým sa takto zahráva, zotrvať nenávisť, ak ho Boh z toho nevyslobodí?

Uprostred viac duchovne chápaných zlomyseľností je text, ktorý právom považujeme za horší ako „ruky prelíe-

vajúce nevinnú krv“. Je tým mienené chladnokrvné zabitie, pri ktorom nie je usmrtený život z nenávisti, ale ktorý bol len nepohodlný a na ťarchu. Či nemusíme pri „nevinnej krvi“ myslieť na státisíce potratov, ktoré sa rok čo rok legálne a bez škrupúl vykonávajú? Nie len choré a života neschopné životy sa v tele matky zabíjajú – vraždia, ale aj zdravé. Sme proti tomu, aby bola vylievaná nevinná krv a pre nič vinná krv. Sme proti trestu smrti, proti vojne, znečisťovaniu prírody a každému zneužitiu. Prečo však nie s rovnakou prudkosťou proti zabíjaniu nevinného života v tele matky, ktorá sa ho zbavuje ako pokazeného zuba alebo dokonca ako škodlivého hmyzu?

Potraty, vraždy detí – to je zavrhnuteľné, Bohom nenávidené. Často zabúdame, že každý skutok má duševné korene zla a že korene zla sú v ľudských srdciach. Človek rád podceňuje svoje činy, dokonca, keď sa to týka nevinnej krvi, tela z nášho tela.

To sa týka nielen budúcej matky, ale aj biologického otca, ktorý zostáva často neznámy alebo sa zatají. Muž je za vznik života rovnako zodpovedný ako žena, a tým v rovnakej miere aj za usmrtenie života. Nejestvuje menej hodnotný život a žiadny, ktorý by smel byť chápaný ako vlastné alebo cudzie vlastníctvo, s ktorým by ľudia mohli absolútne disponovať.

„Ruky prelievajúce nevinnú krv – v Božích očiach to predstavuje zdesenie a odpor. Prečo o tom ľudia, a v prvom rade kresťania mlčia? Prečo zvestovanie obchádza túto skutočnosť? Prečo sa nehovorí o tom, že jestvuje v živote človeka previnenie, na ktoré vlastné svedomie nikdy nezabudne?

Pred každým zlým skutkom a nedobrym slovom je to vždy „srdce, čo zákerné zámery snuje“. Už slová môžu byť zákerné a falošné. Ale zákernosť je to, čo si zasluhuje ešte väčší odpor, ktorá je obrovská a hrozná a jej následky sú neprehliadnuteľné. So zákernosťou spájame pojmy ako úskok, ľstivosť, falošnosť a intrigy. Takému človeku sa radšej vyhýbame, aby sme sa vyhli klamstvu. Zákernosť sa spája s infamiou, šikanovaním, pokrytectvom a zlomyseľnosťou. Boh je však Bohom pravdy a svetla, spoľahlivosti a vernosti. Všetko, čo je zákerné a klamlivé Boh nemôže vystáť.

S tým, čo bolo povedané, sú spojené následky, že sa „nohy“ vydajú na cestu a „chvatne bežia k zlému“. Toto sa udeje, keď poskytneme zákernosti v srdci veľa miesta. Pýcha, arogancia, závisť úzko súvisia a zaslepujú až do zúrivosti. Namyslenosť, trúfalosť a agresia vedú k úmyslu iných devalvovať, raniť a poškodiť ich. Vôľa v človeku vedúca k ničeniu všetkého dobrého si vybrala hrozné spôsoby, aby človeka zbavila dôstojnosti až po prelievanie krvi. Agresivity majú v sebe stupňujúcu tendenciu. Staré ľudové príslovie znie: Kto klame, ten okráda a zapáľuje domy. Tak nasleduje jeden čin za druhým. A ďalšie zlo bude väčšie ako predchádzajúce. Alebo, inak vyslovené: Práve to je kľatba zlého skutku, že bez prestania musí plodiť zlo. „Boh nenávidí nohy“, ktoré idú touto cestou a zlobou spôsobujú škodu.

Pri tomto výpočte je preto na mieste uviesť aj falošné svedectvo. Lebo „z falošného svedectva, z ktorého sipí lož“, nerozozná medzi dobrom a zlom, medzi pravdou a lžou, medzi mojím a твоjím, medzi právom a nepravosťou. Po-

stupne sa prekrucujú skutočnosti a hodnoty. Falošné svedectvo je znetvorená a prekrútená pravda, ako deformovaná a zúžená skutočnosť. Poriadok vypadáva z koľají, hodnotové systémy sú postavené na hlavu, dôležité stráca hodnotu takže nakoniec nič neplatí a miesto zaujme subjektívny efekt – egoizmus. Toto je miesto na vznik zla, miesto na manipulovanie v každom smere. Bokom zostanú poctivosť, čestnosť, otvorenosť a hodnovernosť. Preto sa Boh stavia proti falošným svedkom.

Všetko by sa ešte mohlo na dobro obrátiť, keby jestvovalo aspoň také živé spoločenstvo bratov, sestier, ktoré jednotlivcov uznáva a prijíma a ide mu v ústrety. Beda, ak to tak nie je! Preto je Pán zhrozený zo siedmeho zločinu, aj keď sa zdá dobromyseľný či nevinný: „Kto rozsieva nesvár medzi bratmi“.

Spoločenstvo bratov a sestier, súdržnosť rovnako zmýšľajúcich a veriacich – na to je odkázaná každá skupina, každé spoločenstvo a spoločnosť. Tu sa cíti každý jednotlivec ukrytý, tu vie, kde patrí, tu je podopieraný, získa usmernenie a povzbudenie. Ale nesvármí vzniknú vo vzťahoch pochybnosti, obojstranné potupovanie a možno aj strata viery. Beda tomu, kto rozsieva nesvár. Psychologicky možno utvoriť viditeľnú reťaz predsudkov, od znehodnocovania k diskriminácii, nenávisti a opovrhovaniu. Práve náboženský variant nesváru medzi bratmi a sestrami, prenasledovanie kacírov sa prejavujú ako mimoriadne fanatické, bezohľadné a brutálne. Na celom svete a v dejinách boli náboženské vojny najstrašnejšie a zločiny v bratovražedných vojnách boli desivé – myslíme tu na zločiny spáchané križiakmi a inkvizíciou a na hrô-

zy tridsaťročnej vojny. Krvavé stopy bratovražedných vojen, ničenie náboženských protivníkov, ako aj celosvetové teroristické útoky často medzi náboženskými spoločenstvami siahajúcimi až do súčasnosti, zasluhujú najhlbší odpor.

Týka sa to aj „bratov a sestier vo viere“, ktorí nie sú schopní utlmiť roky trvajúce osobné spory, a ďalších, ktorí sa pre teologické malicherné spory stanú nepriateľmi. Sem nepatria nutné vysvetľovania v záujme veci a tiež nie konkrétne výmeny názorov na nájdenie pravdy, ale ich potvrdenie. Bratia a sestry môžu v jednotlivých bodoch zmýšľať úplne rozdielne a dostať sa navzájom do sporu. Bratstvo vyvolá napätie, ale nerozpadne sa kvôli mienke tých druhých. Mnohé sa však nedá vecne a duchovne zaradiť a zosúladiť. Prejaví sa závisť, žiarlivosť vo vlastných radoch; tak vzniknú obvinenia, ľahostajnosť a nedôvera, výstrahy a mlčanie.

Vznikne nesvár, niekedy dokonca nepriateľstvo, pretože ten druhý nezapadá do „šablóny“, ktorú sme si vytvorili. Platí vždy len ten vlastný dogmatický meter? Koľko špinavosti a tvrdohlavosti vzniká medzi bratmi a koľko slov je vyslovených za chrbtom toho druhého. Šíp v chrbte a jedovaté poznámky sú ne-

taktné a zahanbujúce. Ako dievky jedného Boha, v ktorého spolu veria bratia a sestry, podvoľme sa pokorne tomuto rozsudku. Potrebujeme odpustenie, lebo tento druh hriechu je pred Bohom najťažší, lebo je ohavnosťou. Duchovné spojenie bratov a sestier musí zvíťaziť nad nesvornosťou. Len pri bludnom učení a exaktických tendenciách toto pravidlo neplatí.

Na záver: Boh je celkom iný. Áno, môže aj nenávidieť. Odkrýva to, čo vyvoláva zľaknutie a údes. V tejto forme nejestvuje plášť lásky. Láska Boha k človeku má iné dimenzie a christologický základ. Keď Boh v mnohých oblastiach vyhlasuje vojnu a môže nenávidieť, potom sa tým stavia proti oškľivosti a zlobe človeka. Takéto počínanie Boha je potrebné brať vážne, pretože je svätým Bohom. Udelí však odpustenie a zmierenie. Preto je rozumné, čo sa týka ľútosti a ochoty človeka, podrobiť sa sebakritike a duchovnej premene. Potom s istotou znovu zažiarí Božia láska.

GERHARD NAUJOKAT
*(z časopisu **Kein anderes**
Evangelium preložil **Ludovít**
Muntág – niekdajší farár nášho
cirkevného zboru.)*

NEZATVÁRAJ OČI

Toto údajne povedal Dr. Emanuel Tannay, známy vysoko uznávaný psychiater. Muž, ktorého rodina patrila pred druhou svetovou vojnou k nemeckej aristokracii, vlastnil veľa priemyselných podnikov a nehnuteľností. Keď sa ho pýtali, koľko Nemcov bolo skutočnými nacistami, odpovedal spôsobom, ktorý môže byť určujúci pre náš postoj k fanatizmu:

„Veľmi málo ľudí bolo skutočnými nacistami, ale mnoho ďalších sa radovalo z návratu nemeckej hrdosti a ďalší boli príliš zaneprázdnení, než aby ich to zaujímalo. Bol som jedným z tých, ktorí považovali nacistov za bandu bláznov.“

Takže väčšina sa jednoducho stiahla a umožnila tým, aby sa to všetko stalo. Potom, skôr ako sme to zistili, nás mali v hrsti, stratili sme kontrolu a nastal koniec sveta. Moja rodina stratila všetko. Ja sám som skončil v koncentračnom tábore a Spojenci rozbili mojej továrne.“

Dnes nám znova a znova rôzni experti opakujú, že islam je náboženstvo pokoja a že veľká väčšina moslimov si predsa praje žiť jedine v mieri. Aj keď toto laické uisťovanie môže byť pravdivé, nemá nijaký význam. Je to bezcenný cumlík, ktorý nám má umožniť, aby sme sa cítili lepšie a aby sa trochu zmenšil (psychický) účinok fanatickeho vyčítania vo svete v mene islamu.

Je skutočnosťou, že v súčasnej fáze dejín vládnu islamu fanatici. Sú to fanatici, ktorí sú na pochode. Sú to fanatici, ktorí vedú každú z 50 vojen, ktoré zúria vo svete. Sú to fanatici, ktorí systematicky masakrujú kresťanov alebo príslušníkov domorodých kmeňov v Afrike a postupne utápajú kontinent v prívale

islam. Sú to fanatici, ktorí spúšťajú explózie bômb, usekávajú hlavy, vraždia alebo zabíjajú z dôvodov cti. Sú to fanatici, ktorí preberajú mešitu po mešite. Sú to fanatici, ktorí so zápalom šíria ukameňovanie a vešanie obetí znásilnenia. Sú to fanatici, ktorí učia mladých zabíjať a stať sa samovražednými bombovými zabijakmi.

Ťažko merateľnou skutočnosťou je, že mierumilovná väčšina, mlčiaca väčšina, je vydesená a je vyradená.

Komunistické Rusko pozostávalo z Rusov, ktorí len chceli žiť v mieri, a napriek tomu komunistické Rusko bolo zodpovedné za vraždu asi 20 miliónov ľudí. Mierumilovná väčšina bola irelevantná. Ohromná populácia Číny bola tiež mierumilovná, ale čínskym komunistom sa podarilo zabiť ohromujúcich 70 miliónov ľudí.

Priemerný Japonec pred druhou svetovou vojnou rozhodne nebol sadistickým vojnovým štváčom. Napriek tomu si Japonsko vraždením a krviprelieváním razilo cestu Juhovýchodnou Áziou v orgiách zabíjania, ktoré zahŕňalo systematické vraždy 12 miliónov čínskych civilistov; väčšinou boli zabití šablou, lopatou a bajonetom. Kto by mohol zabudnúť na Rwandu, ktorá sa zrútila v krvavom zabíjaní. Nie je snáď možné tvrdiť, že väčšina Rwančanov boli mierumilovní ľudia? Poučenia z histórie sú často neuveriteľne jednoduché a lapidárne, ale cez všetky naše schopnosti logického myslenia často prehliadneme najzákladnejšie a úplne nekomplikované závery: svojím mlčaním sa mierumilovní moslimovia stali úplne irelevantnými. Mierumilovní mos-

limovia sa stanú našimi nepriateľmi, ak nezdvihnú hlas, pretože sa rovnako ako Dr. Tanay jedného dňa prebudia a zistia, že sa dostali do područia fanatikov a že „nastal koniec sveta“.

Mierumilovní Nemci, Japonci, Číňania, Rusi, Rwandčania, Srbi, Afgánci, Iráčania, Palestínčania, Somálčania, Nigérijčania, Alžírčania a mnohí ďalší zomreli, pretože mierumilovná väčšina neprehovorila, až potom bolo neskoro.

Pre nás, ktorí to všetko sledujeme bez toho, aby sme sa angažovali, platí, že musíme dávať pozor na jedinú skupinu, ktorá sa počíta: na fanatikov, ktorí ohrozujú náš spôsob života.

A konečne: každý, kto pochybuje, že ide o závažnú záležitosť, podieľa sa na pasivite, ktorá dovoľuje, aby problémy narastali.

Zdroj: internet

Oprava

V Evanjelickej Bratislave č. 3/2010 sme na strane 4 uverejnili báseň Milice Miodokovej VIANOCE DUCHA. Nedopatrením však nebola publikovaná jej posledná strofa.

*Vianoce, viera, poznanie
a nad tým láska tróni.
Vianoce, Kristus, spasenie,
srdce sa v pokore kloní
a vzdáva vďaku za všetko:
za Slnko, Mesiac, deň i noc,
za prostý život na zemi.*

Autorke aj čitateľom sa ospravedlňujeme a báseň v kompletnom znení uverejníme v Ev. Bratislave aktuálne v niektorom čísle.

ZA RUKU VEĎ MA, PANE

- 1. Za ruku veď ma, Pane,
Ty sám ma veď,
len s Tebou neprestajne
nech kráčam vpred.
Bez Teba neviem ďalej
kadiaľ ísť mám,
Ty zostaň pri mne stále
a veď ma sám.*
- 2. Len Tebe sa oddávam
celým srdcom
a veriť neprestávam
v dobrom i v zlom;
pri nohách Tvojich denne
keď sedieť smiem,
nech stane sa čo stane,
daj veriť len.*
- 3. Ak plnosť Tvojej moci
necítim hneď,
viem predsa: Ty so mnou si -
ja kráčam vpred
za Tebou odhodlane
až k nebesám.
Za ruku veď ma, Pane,
Ty veď ma sám.*

**(Pieseň č. 484 v Evanjelickom spevníku,
text Júlia Hausmannová)**

ZA RUKU VEĎ MA

Napriek mnohým teologickým výhradám si táto pieseň udržala svoje postavenie v spevníkoch a svoju obľúbenosť. Spieva sa už po celé generácie v mnohých krajinách, obzvlášť aj na pohreboch. Vryla sa mi hlboko do srdca pred niekoľkými rokmi na pohrebe staručkého kostolníka neuengroden-

ského zboru Baumeistera vo Wilhelmshavene v Oldenburgu. Zaplnená obradná sieň a ten krásny spev „So nimm denn meine Hände“.

Júlia Hausmannová (1826 - 1901) zasiahla svojou piesňou skutočne srdce človeka a skladateľ Friedrich Silcher to svojím zhudobnením ešte umocnil. Kto

bola poetka J. Hausmannová? Na jednej strane vyzerá uzavretá do seba, vo svojich básňach ukazuje hĺbku svojho vnútra. Na druhej strane miestom jej pôsobenia nie sú žiadne zapadnuté dedinky. Žije si v Biaritz, cestuje po Alpách a Pyrenejach, prebýva v Petrohrade. Počíta sa k „tichým v krajine“, ale vydáva štyri zväzky duchovnej lyriky a sedemstostranovú knihu pobožností pre domácich zamestnancov s titulom „Hausbrot“. Bola normálnym človekom, plným rozporov. Dieťa 19. storočia.

Narodila sa 7. 3. 1826 v Rige, kde bol jej otec profesorom na gymnáziu. Bola predposlednou zo šiestich dcér. Pri konfirmačnej príprave ju veľmi ovplyvnil farár Theodor Neander. „Stanem sa učeníčkou Pána Ježiša.“ Nevieme, kedy začala skladať duchovné piesne. Bola veľmi plachá. Vedľa seba mala vždy sestry. Najmladšia Johanna bola veľmi muzikálna a milovala Júliu. Júlia bola vychovávateľka, ale pre chorobu nemohla pracovať a bola odkázaná na pomoc rodín svojich vydatých sestier. V polovici 19. storočia odišla z Pobaltia do južného Francúzska, kde bola aj jej slobodná sestra Johanna v Biaritz or-

ganistkou anglikánskeho zboru. Júlia jej viedla domácnosť. Po štyroch rokoch ochorela, mala veľké bolesti hlavy a liečila sa v Alpách. Pritom však písala básne. V Berlíne našla farára Gustava Knaka, ktorý básne vydával. Výťažok mal pripadnúť sociálnym ústavom Bethesda v Berlíne a v Hongkongu. V roku 1862 vyšla zbierka „Maienblumen“ – Konvalinky.

V roku 1870 sa presťahovala k najstaršej sestre do Petrohradu, ktorá tam bola riaditeľkou školy sv. Anny. Júlia vyučovala hru na klavír. A práve tu vznikla pieseň „Za ruku veď ma Pane“ ako výraz veľkej dôvery v Božiu pomoc. Roku 1896 zomrela najmladšia sestra na chrípku. V lete 1901 sa potom celá pozostalá rodina zišla v Estónsku pri mori vo Wösse. Tu opäť Júliu zasiahla jej nemoc a zomrela s piesňou na perách „... nech stane sa čo stane, daj veriť len...“ Pochovaná bola v Petrohrade na súkromnom cintoríne rodiny Fockovcov.

MIROSLAV FRYDRYCH
(prevzaté z Ev. týdeníku Kostnické jiskry č. 6/2007, poslovenčené)

NEVÝHODY A PREDNOSTI STARŠIEHO VEKU V SÚČASNEJ DOBE

Človek sa narodí do stavu, ktorý predpokladá opateru zo strany matky alebo iného, či iných dospelých. Rastie fyzicky aj psychicky, učí sa poznávať svet a jeho zákonitosti, vzdeláva sa, všestranne zdokonaľuje, aby sa nakon zaradil do ľudskej spoločnosti ako

jej právoplatný a aj užitočný článok. Okrem toho sa stará o rodinu, svoje potomstvo a možno aj o rodičov. Skrátka prežíva svoj aktívny život. Ak mu je dopriate žiť ďalej, dospieva do staršieho veku, odchádza z aktívneho života, čo býva niekedy dosť radikálna zmena

v doterajšom spôsobe života. Ale ak sa zdravo adaptuje na nové podmienky, môže žiť ešte dosť dlho iným spôsobom – inak, no rovnako užitočne a obsahovo bohato. Závisí to od mnohých faktorov, subjektívnej dispozície, ale aj objektívnych okolností. Práve o tomto období života budem hovoriť v nasledujúcom texte, najmä v súvislostiach so súčasnou dobou. Spomínané obdobie sa tiež pomínie a nastane staroba, sprevádzaná bežne chorobami najrozličnejšieho druhu a úrovne, prechádzajúca až do nemohúcnosti a neschopnosti postarať sa o seba. Čiže zdanlivo sme tam, kde na začiatku. Tento krát je starý človek odkázaný na opateru iných. Kruh sa uzatvára. Niekedy pozvoľna, inokedy odrazu. Odchádzame z tohto sveta. Odchádzame, dalo by sa povedať ako herec, ktorý dohral svoju rolu. On však zmizne za oponou, ale čo človek, ktorý umrel? Kam vlastne odchádza? Alebo prestane jednoducho existovať? Aký zmysel by potom mala existencia na tejto Zemi, z hľadiska večnosti kratšia ako okamih? Kruh, ktorý sa začal narodením a uzavrel umieraním, nás núti zamýšľať sa nad zmyslom života. Táto otázka sprevádza ľudstvo, odkedy sa stal človek myšliacou a vedome prežívajúcou bytosťou. Nosíme ju v sebe. Podvedome, nevedome, inokedy sa vynára v myšlienkach jasne, u niekoho intenzívnejšie, u iných iba okrajovo. Niektorí si ju zodpovedajú na základe náboženskej viery, iní svojho osobného poznania. Jedni pri tom počúvajú hlas srdca, iní sa riadia výlučne intelektom. Jedna otázka a veľa rozličných odpovedí. Veľa spôsobov vyjadrenia toho istého vo veľmi širokom významovom rozsahu.

Od úzko osobne pojatého až po všeobecne uznávané chápanie zmyslu života človeka na Zemi. Treba si priznať, že s vývojom človeka sa menil aj názor na túto kardinálnu otázku existencie ľudí na našej planéte. Keďže nie je predmetom mojej prednášky historický aspekt, chcem skôr poukázať na skutočnosť, ktorá vyplýva zo súčasného stavu či úrovne vedomia ľudí a úzko súvisí so súčasnou dobou i spôsobom života v nej. Dovoľte teda povedať niekoľko slov o tom, aká je vlastne naša súčasná doba, aké sú jej pozitíva a aké negatíva v kontexte s našou témou.

Súčasná doba

Predovšetkým si treba ujasniť, že – tak ako všetko – aj dobu, v ktorej žijeme možno charakterizovať z rozličných hľadísk. Potom vyznieva rozlične aj hodnotenie. Nás teraz bude zaujímať predovšetkým z hľadiska staršieho veku. Celkom určite možno tvrdiť, že ľudstvo ako také dospelo do vysokého stupňa vývoja po stránke fyzických ako aj psychických a mentálnych schopností. Je na vysokej intelektuálnej úrovni, čomu zodpovedá aj stupeň technického pokroku. Žijeme v dobe nielen vyspelej civilizácie, ale priamo technických zázrakov. Človek preniká do Vesmíru, aby odhalil niečo z jeho tajomstva a na druhej strane sa snaží ovládať elementárne deje a životné pochody na úrovni mikrosвета (klonovanie, mozgová protéza a pod.). Áno, žijeme v dobe ďalekosiahlych vymožeností. A predsa – čo si akoby nebolo v poriadku. Vedľajším produktom celého toho pokroku je skutočnosť, že sa ľudstvo ocitlo na pokraji globálnej ekologickej a morálnej katastrofy. Dôvodom je to, že naša civilizácia

cia je bezduchá a ako taká smeruje jednostranne k rastúcemu uspokojovaniu v zá- sade prebytočných telesných potrieb na úkor reálnych mož- ností, ktoré nám je schopná poskytovať Zem bez toho, aby sa vážne a nevratne po- rušovala rovnováha a súlad medzi ľud- stvom a prírodou. Dnes už aj veda pri- znáva, že príčinu treba hľadať v tom, že sa technický po- krok vyvíja jednostranne na úkor inej ľudskej dôležitej zložky a to je duševno a duchovno. V tejto oblasti je naša doba úplne poddimenzovaná. Duchovné hodnoty sú hlboko potláčané, sú pod- cenené, zaznávané a hlavne tendenčne nahrádzané pseudohodnotami, ktoré majú zdanlivý a pominuteľný význam. Pre našu dobu sú zvlášť príznačné úto- ky na orientáciu ľudí masmediálnou po- litikou. Stačí spomenúť televíziu a jej bezduchosť, alebo bulvárnu tlač, ktorá sa rozmnožuje z týždňa na týždeň. Prá- ve masmédiá negatívne pôsobia na in- dividualitu človeka. Doslova vysávajú jeho vnútorný svet a nahrádzajú ho vlastným obsahom. Tým zbavujú ľudí samostatného myslenia, vlastných ná- zorov. Predkladajú, ba vnucujú pseudo- pravdy ako pravé pravdy, pseudokultú- ru ako pravú kultúru, pseudomorálku ako pravú morálku. Okrem toho televí- zia doslova izoluje ľudí poskytovaním pohodlného prežívania virtuálnej reali- ty v akčných, hororových či erotických

filmoch. Potláča akti- vitu ľudí, všetko nám servíruje hotové – ná- zory, pravdy aj ciele. To všetko sa negatív- ne odráža v živote ľu- dí v najrozličnejších oblastiach. V kultú- re, v sociálnom cí- tení, medziľudských vzťahoch, životných cieľoch atď. Kultúra dneška je pseudo- kultúrou, podriade- ná jedinej modle – peniazom a zisku, bez ohľadu na pravé duchovné hodnoty.

Bez ohľadu na následky preferuje nási- lie, erotiku, drogy, vulgarizmy, pričom mravné hodnoty spravidla chýbajú. Medziľudské vzťahy možno charaktéri- zovať vzájomnou izoláciou, a to aj v ro- dine ako sociálnej jednotke – a nielen v meste, ale aj na dedinách. Ľudia sa vzdalujú nielen od seba, ale aj od príro- dy a prirodzeného spôsobu života. V sú- hrne to vedie k minimalizácii dušev- ných a duchovných prejavov, ako je samostatné myslenie, usudzovanie a po- sudzovanie jednotlivých situácií. A teda aj k potláčaniu samostatného precífova- nia daností a v konečnom štádiu k zne- možneniu samotného konania. Výsled- kom je morálny úpadok a morálna kríza spoločnosti. Vplyvom zmaterializova- ného spôsobu života sú narušené nie- len vzťahy medzi ľuďmi. Aj vo vzťahu k prírode je ľudstvo na veľmi scestnom smerovaní. Rovnováha sa každým rokom viac narúša, čo trvalo istotne nezostane bez následkov. Tie sa v náznakoch začí- najú prejavovať už teraz zvýšenými ži-

velnými pohromami (zemetrasenie, porušenie dažďových cyklov, hurikány, povodne atď.), skleníkovým efektom, ozónovými dierami, klimatickými zmenami, čo má ničivé účinky pre ríšu rastlín, živočíšnu, ale aj pre samotné ľudstvo. Súčasná situácia pripomína Titanic, ktorý sa stal symbolom ľudskej vynaliezavosti, ale aj pýchy a trúfalosti víťazstva nad prírodnými živlami na jednej strane a súčasne zúfalstva, útrap a bezmocnosti voči pohrome, ktorá prichádza zvonku nečakane, zatiaľ čo v útrobach lode sa ľudia oddávajú zábave, hrám a iným pôžitkom. V okamihu zrážky s ľadovcom sa obraz blahobytu a pohody mení na inferno, výkriky hrôzy a zúfalstva. Ponúka sa otázka, či aj naša Zem, plávajúca temným Vesmírom s prikázaným smerom nie je takým obrovským vesmírnym Titanicom? História učí, že pred našou civilizáciou existovali mnohé a zanikli na následky živelných katastrof. Aká je teda naša súčasná doba? Po formálnej stránke, navonok, dokonalá, uspokojujúca vysoko náročných, poskytujúca maximálny komfort atď. Obsahovo (vnútorne) je však prázdna, bezduchá a ako taká trvalo neuspokojivá, skôr zmätená, chaotická.

Starší vek – jeho nevýhody a prednosti

Starší vek je poznačený určitými príznakmi fyzickými i psychickými, ktoré sa od prípadu k prípadu môžu odlišovať čo do intenzity, no kvalitatívne sú takmer zhodné pre všetkých ľudí, ktorí dosiahli určitý vek. Naše zmyslové orgány sa stávajú menej funkčnými. Niekomu prestáva slúžiť sluch, inému zrak, ďalšiemu čuch alebo menej rozlišuje chu-

te. Niekomu kornatejú cievy, srdce sa stáva ischemickým, svaly atrofujú a podobne. Psychika tiež zaznamenáva istý úpadok, ktorý sa prejaví zabúdaním, ťažším zapamätaním a rozlišovaním udalostí, príhod, zníženou orientáciou, reakciami a pohotovosťou, čo súčasne vedie k strate sebaistoty a sebadôvery. A pritom je to všetko prirodzené, zákonité a teda aj očakávateľné – a nemalo by sa teda zbytočne dramatizovať. Popri tomto prirodzenom starnutí a znižovaní fyzických i duševných funkcií je starší vek viac náchylný aj na rôzne nemoci. Potom pravdaže dochádza k radikálnejšiemu poklesu, až strate tej či onej schopnosti. S uvedeným poklesom, resp. oslabovaním funkcií sprevádzajúcich životné prejavy, súvisia aj naše nevýhody, ktoré sa markantne prejavia najmä v konfrontácii s vonkajším okolím pri najrozličnejších životných situáciách práve v našej dobe, ktorá je bohatá na zmeny najrozličnejšieho druhu. Ako príklad uvediem aspoň niektoré:

Rýchle striedanie (zmeny) takmer všetkého okolo nás

- zmeny v oblasti sociálnej, kultúrnej, politickej, legislatívnej
- v oblasti praktického života, spotrebiteľských cien, rozmiestnenia a premiestňovania obchodov, úradov
- zmeny názvu ulíc, úradov, obchodov
- zmeny trás a číslovaní mestskej hromadnej dopravy
- osobitnou kapitolou by mohli byť zdravotné problémy a zmeny v zdravotníctve
- nástup automatiky, ktorá nahrádza osobné kontakty (bankomaty, parkovacie karty, automatické občerstvenie, automatické otváranie hygienických zariadení a pod.)

Tých zmien je na starší vek priveľa a dejú sa s takou frekvenciou, že aj mladí majú čo robiť, aby sa s nimi vyrovnali. U starších je prispôsobovanie sťažene menšou adaptačnou schopnosťou, ktorá bezprostredne súvisí so zníženými reakciami a zníženou funkciou vonkajších i vnútorných zmyslových orgánov. K tomu, čo som uviedla, pristupuje v istej miere aj to, že naša generácia sa vyvíjala a pôsobila v iných podmienkach. Orientácia, priority, stupeň civilizácie a technického rozvoja, ale aj stupeň poznania a úroveň vedomia boli iné ako dnes. Žili sme väčšiu časť života v minulom storočí, zažili sme prechod do nového milénia. Je známe, že rozhranie storočia znamená zlom vo vývojových etapách ľudstva. Zmeny na rozhraní tisícročia sú ešte markantnejšie a my sa stávame nielen ich svedkami, ale aj aktérmi. Práve vtedy, keď nastal zlom v politickej, sociálnej, kultúrnej a hospodárskej sfére, boli sme už na konci aktívneho veku, čiže z hľadiska mladšej generácie sme sa ocitli v istej nevýhode – pokiaľ ide o zvládnutie zmien, ktoré priniesla doba. Naše zafixované stereotypy, týkajúce sa fyzických i duševných prejavov a duchovnej orientácie, nám do istej miery bránili v akceptovaní novodobých trendov. Pretože ak máme niečo nové vnútorne prijať, musíme sa najprv vzdať toho, v čom sme žili. A to nie je celkom jednoduchý proces. Každý osobitne sa s ním musí vysporiadať a to denne a sám. Závisí od osobných dispozícií, od vôle a v neposlednom rade aj od motivácie, či a v akej miere si osvojí novodobú techniku, kultúru, morálku a čo preoseje cez prizmu vlastných životných skúseností ako menej hodnotné voči

predchádzajúcemu. Krajnosti zvyčajne nebývajú tým pravým, čomu by sme mali najmä v našom veku podliehať. Bezvýhradné stotožňovanie sa s módnym, iba preto, že sa to „nosi“, nesvedčí o osobnosti, o individualite, práve tak ako odvrhovanie a pohrdanie všetkým, čo prináša doba. Vyberajme si, prehodnocujme a riadme sa vlastným vnútorným hlasom, vlastnou vnútornou potrebou viac ako dotieravou reklamnou propagandou, ktorá sleduje výhradne vlastné ciele a manipuluje s nami.

Má vôbec starší vek aj nejaké výhody popri množstve nevýhod, o ktorých sme práve hovorili? Pravdaže má! A sú medzi nimi aj dosť podstatné. No zatiaľ čo nevýhody, spojené so slabnúcou vitalitou, sú dosť všeobecné a viac-menej rovnaké pre určitú vekovú kategóriu, výhody, aspoň tie najdôležitejšie, sú viac individuálne a súvisia s orientáciou jednotlivca. Či je viac orientovaný na vonkajší svet alebo na duchovný. Či preferuje v svojom živote pominuteľné hodnoty alebo tie, ktoré majú trvalú platnosť. Ideálom je dostať sa do stavu, alebo nazvime to polohou, z ktorej všetky javy, udalosti, situácie, ktoré nám prichodí ešte v tomto živote zažiť, by sme dokázali posudzovať, hodnotiť, a teda aj prežívať z nadhľadu a v kontexte s vývojom nás samotných, ako aj s vývojom ľudstva a sveta. A to nielen udalosti každodenné, ale aj tie výnimočné, ojedinelé až katastrofické. Tie, ktoré sa týkajú nie iba nás a našich blízkych, ale aj okolia, národa, ba celého sveta. Potom odrazu by sa nám javili v inom svetle, potom by sme v každom utrpení, v každom zle spoznávali aj určitý prvok, potrebný k tomu, aby napokon zvíťazilo dobro, pravda a lás-

ka, ktorá je konečným cieľom vývoja ľudstva. Potom by nebolo zbytočných pocitov bezmocnosti, osamotenía a zúfalstva. Potom by v našej duši zavládol mier a pohoda. To je pravdaže dlhý proces a dosiahne ho len málo pozemšťanov. Ale ako cieľ je tu pre každého, a teda každý sa môže vydať na cestu za ním bez ohľadu na to, aký krátky úsek po nej prejde. Už samotné smerovanie je dôležité a prospešné.

Spomenula som dva druhy výhod – a to prechodné, krátko trvajúce, a tie, ktoré sa môžu stať vlastníctvom našej osoby bez ohľadu na vonkajšie okolnosti, zdravotné, sociálne či ďalšie iné. K prvému druhu patria tie, ktoré súvisia s tým, čo už v seniorskom veku nemusíme.

Napríklad:

- nemusíme ráno zavčas vstať, ak sa nám nechce
- nemusíme za každého počasia ísť do mesta alebo niekde inde
- nemusíme sa podriaďovať šéfovi, či nebodaj trpieť na pracovisku šikanovanie
- nemusíme sa ospravedlňovať, že sme niečo nesplnili

Nemusíme ešte veľa ďalších vecí a naopak:

- môžeme sa sami rozhodnúť, ako strávime deň, čo urobíme, kam pôjdeme, s kým sa stretneme, akým nákupom si urobíme radosť, aj keď malú
- môžeme v ľubovoľný deň, aj pracovný, napríklad cestovať, poznávať, obdivovať prírodu
- a ten, kto je – ako sa vraví – solventný, môže si zaslúžene priam užívať ako sa mu zachce, kedy a čo sa mu zachce

Nuž je toho relatívne dosť a na prvý pohľad by sa azda zdalo, že môže postačiť na príjemný, pokojný a pohodlný život v tretej etape. V skutočnosti len málokedy tieto výhody sú schopné vykompenzovať nevýhody staršieho veku, najmä v styku s vonkajším svetom. S pribúdajúcimi rokmi sa totiž pôsobenie nevýhod stupňuje, zatiaľ čo výhody zákonite nemôžeme alebo sa nám už nechce využívať, ani ich vnímať. Výhody končia v momente, keď nás postihne choroba, nešťastie, fyzická alebo duševná bolesť, nepohoda, smútok, depresia. Obraz celého sveta sa odrazu zmení. Vtedy je naozaj dobré mať aj iný druh výhod, tých, ktoré nepodliehajú strate a ich hodnota sa s pribúdaním rokov len zväčšuje, ak pravda sme dospeli k múdrosti, aká patrí staršiemu veku. To znamená, ak svoje nadobudnuté poznatky, nech sa týkajú vedecky uznávaných zákonov a zákonitostí sveta či prostej existencie jednotlivca, sme dokázali premeniť, pretransformovať na vyšší stupeň, akým je životná múdrosť. Nezáleží ani na tom, či sme ich nadobudli vzdelaním alebo obyčajným žítím a vlastnými skúsenosťami. Nuž a práve k tej múdrosti by starší vek mal mať bližšie ako mládež a mládí, ktorí dychtivo spoznávajú vonkajší svet alebo ho aktívne žijú. Lebo medzi vzdelaním, poznaním a múdrosťou je rozdiel. Vzdelanec, nech by dosiahol všetky možné tituly, hodnosti či pocty, ešte nemusí byť súčasne aj múdry. A naopak ten, kto neovláda zákony a zákonitosti vied, ani všelijaké -izmy, môže mať v sebe veľa múdrosti. Venujme sa teda výhodám, ktoré môžeme vnímať a využívať v svoj prospech, ale aj v prospech iných, blízkych aj vzdiale-

ných, ba v prospech celého ľudstva. A to aj v prípade, že prvá kategória výhod prestala byť aktuálnou. Čo však získanie takýchto výhod predpokladá?

V prvom rade si treba uvedomiť, že človek nie je len telesnou (fyzickou) bytosťou, ale aj bytosťou duchovnou a že smrťou sa život človeka nekončí, iba prestáva existovať v pozemskosti a prechádza na inú úroveň bytia. To následne vedie k zmene rebríčka hodnôt. Čiže začneme rozlišovať hodnoty, ktoré sú prechodné, netrvajú ani celý náš život a tie, ktoré nepominú našou pozemskou smrťou. Tomu bude odpovedať aj naša hierarchia hodnôt, resp. hodnotová orientácia. Vďaka nej budeme schopní všetky udalosti, situácie, konflikty posudzovať z iného zorného uhla, akosi z nadhľadu a v súvislosti nielen so sebou, blízkymi, ale v širšom rozsahu a najmä v kontexte s vývojom ľudstva. Dospievame tak k presvedčeniu, že všetko, čo sa deje - bez ohľadu na to, či sa nám javí ako dobré alebo

zlé - má svoj hlboký význam a v konečnom dôsledku privedie človeka, ľudstvo k vyššiemu stupňu vedomia. Dospievame tiež k hlbokému presvedčeniu, že človek je iba nepatrnou čiastočkou Vesmíru a v ňom samotnom je vlastne Vesmír. Praktic-

ké dôsledky takejto životnej filozofie, či skôr náboženstva, postoja, orientácie sú natoľko pozitívne, že sa človek vďaka tomu stáva napriek ľudským slabostiam, utrpeniam a bolesti neporazitelným. Aj napriek fyzickej smrti sa stáva večným v Bohu a s Bohom.

Na záver

Uvedené názory a postoje vôbec nemajú za cieľ odvrátiť človeka od plnohodnotného prežívania všetkého, čo prináša život. Od vnímania skutočnosti, že život je úžasný, krásny a je požehnaním, ak vieme správne pochopiť jeho význam a správne s vedomím večnosti prežiť každú chvíľu, ktorá nám je v ňom daná.

MILICA MIADOKOVÁ
členka cirkevného zboru

SILVESTROVSKÝ KEMP V TERCHOVEJ

Už sme sa tešili. Znova Silvestra oslávim spolu, ako spoločenstvo. Tentoraz aj s ďalšími z UPC (katolícke Univerzitné pastoračné centrum pre študentov) z Mlynskej doliny v Terchovej v Útulku sv. Jozefa. Hlavná téma bola SVETLO. Biblický verš: „... v Tvojom svetle svetlo vidíme“ (Žalm 36, 10 b). Zo začiatku nesmelé pozdravy a úsmevy. Aké to bude? Pri večeri sa každý predstavil, zistili sme, kto vedie lyžovačku, turistiku a kto večerné témy. Okrem toho aj kto má rád špagety a kto nemá rád huby.

Nový deň, zhon, raňajky a išli sme v tej zime a snehu na „ľahkú“ túru. Prvá hodina šliapania do kopca niektorých

z nás vôbec nepotešila. Ale ten zasnežený les a potom ten nádherný výhľad na kopce rozžiarené slnkom. Bohu sme ďakovali za to nádherné počasie. Na Chate na Grúni sme sa naobedovali. To ticho a ten vzduch boli upokojujúce. Večer po túre, večeri a programe sme sa rozprávali a po tom úžasnom oddychu cez deň z nás išlo všetko akosi ľahšie. Aj to, čo nás trápi a ťaží.

Ďalší deň sme sa štyria vybrali na prehliadku Žiliny. Poobzerali sme si obe námestia, vyrezávaný betlehem v životnej veľkosti a dva kostoly, ktoré boli otvorené. Bolo rovnako zima a kopec snehu ako na túre deň predtým. Tento deň bol očakávaný Silvester. Vedúci už

mali pripravený večerný program. Čakalo nás maľovanie na sklo svietnikov, čo vyzerali ako poháriky. S nadšením každý maľoval panorámy Terchovej, rôzne obrázky, farebné vitráže. Niektoré konkrétnejšie, iné abstraktnejšie. Zhasli sme svetlo a každý mal v ruke svoj farebný ohník. Takto by sme mali svietiť v tme po celý budúci rok. Mal nám to pripomínať aj náš vymaľovaný svietnik. A o polnoci sme utekali pozeráť na ohňostroj.

Sobota bola úplne oddychová. Niektoré lyže, niektoré turistika. Večernú tému mala mať Tamara. So Silviou sme sa za ňu modlili a rozprávali o téme. Hovorila o tom, aké je nebezpečné vzdialiť sa od svojho stíšenia, osobné-

ho vzťahu s Bohom. Hovorila svedectvo, ako ju Boh učil o tejto pravde.

A v nedeľu po službách Božích bol koniec. Koniec túr, koniec lyžovačky, koniec kempovania. Ale čo nám asi najviac bolo ľúto, koniec spoločenstva, ktoré sa nedelilo na našich a vašich. Boli sme jednotní v modlitbe, pri témach, pri varení večere (každý poctivo šúpal zemiaky či zeleninu a krájal ich), na turistike, pri hrách.

Za všetko sme vďační Pánu Bohu, že sme spolu s Ním mohli prežiť tento krásny čas, aj všetkým, ktorí zorganizovali toto stretnutie.

DANIELA ONAČILOVÁ
členka spoločenstva v Univerzitnom pastoračnom centre - Mosty

KPM

Pred nedávnom si sa zúčastnila na podujatí, kde bolo mnoho mladých kresťanov. O čo šlo?

Spolu s naším prípravným tímom pre dorast (stretáva sa v piatok o 17. 00 hod. Legionárskej ul. 4) som sa zúčastnila Konferencie pre pracovníkov s mládežou (KPM) v Žiline. Toto podujatie by sme v prenesenom význame mohli označiť aj ako „víkendovku pre vedúcich“. Popri vzdelávaní sa v duchovnej oblasti - tém, seminárov, sa našiel čas aj priestor pre teambuildingové a voľnočasové aktivity.

Koľko mladých prišlo na konferenciu, koľkí z toho zo spoločenstiev mladých v našom cirkevnom zbore?

Konferencie sa zúčastnilo cca 700

mladých, prevažne vedúcich, ale aj tých „mladších“, ktorých táto služba oslovila do budúcnosti. Naš cirkevný zbor mal pomerne slušné zastúpenie - približne 11 ľudí, ktorí sa aktívne podieľajú na príprave piatkového dorastu.

Aká bola téma konferencie a čo tvorilo jej program?

Téma konferencie „DRŽ SA! Zubami - nechťami“ bola zameraná na budovanie svojho života, ale aj dorastových a iných aktivít na Božom slove. Doobeda a večer boli spoločné zhromaždenia, kde sa rečníci venovali práve spomínanej téme, nasledovali chvály. Počas dňa sme si mohli vybrať z množstva seminárov, napr. „Ako excelentne pripraviť a podať tému, výklad, kázeň“;

„Ťažké miesta“ (texty/výroky) v Písme“ a iné a aktivít. Náš tím sa rozhodol pre lezenie na lezeckej stene, ktorá až na pár výnimiek, zostala nepokorená.

Čo Ťa na konferencii najviac oslovilo - zaujalo? Ako ju celkovo hodnotíš?

Najinšpiratívnejšie som vnímala večerné témy, človek by si myslel, že čo ešte sa dá o Biblii vymyslieť, ale práve naopak, mohla som sa dozvedieť o nových pohľadoch a pripomenúť si, akým je Božie slovo skutočne základom pre život i službu.

Ako vnímaš mladú generáciu v evanjelickej cirkvi, v našom zbere?

Mladí sú vždy plní energie, potenciálu aj vôle – dokazujú to nielen zapájaním sa do hudobných, kreatívnych alebo športových aktivít, ale aj v rámci svojich kamarátstiev. Môžete sa o tom presvedčiť každý piatok o 17.00 – tam, odkiaľ ide neutíchajúci zvuk klavíra a hravej atmosféry, na Legionárskej 4.

***Odpovedala JÚLIA KASPEROVÁ,
členka cirkevného zboru a členka
tímu vedúcich staršieho dorastu
z Legionárskej ulice,
pýtal sa MARTIN ŠEFRANKO***

Víkendové sústreďenie konfirmadov v Častej. Foto Juraj Predný.

Víkendové sústreďenie konfirmadov v Častej. Foto Erika Hlačoková.

Od 8. do 10. apríla 2011 sa stredisko Detskej misie Prameň v Častej opäť raz zaplnilo veselou vravou a nadšením. V tom čase tu prebiehalo víkendové sústreďenie konfirmadov. Celý čas sme sa zaoberali témou „Zdanie klame“ a zisťovali, aké sú skutočné pravdy o Bohu, o nás, aj o svete, v ktorom žijeme. Hovorili sme si, že nás zdanie klame, keď máme pocit, že svet je v poriadku. Áno, bol dokonale stvorený, ale teraz je plný hriechu (drog, neviazanej zábavy,...). Preto potrebujeme dodržiavať pravidlá, ktoré nám Boh dáva, aby sme mohli svietiť. Už vieme, že Boh nie je out. – On nie je mimo nás, napriek tomu, že občas môžeme mať taký pocit. On je dokonale úžasný a jedinečný aj v spôsobe, v ktorom sa nám dáva spoznať a túži aby sme Ho úprimne hľadali. Tak ako Ho nakoniec spoznali aj učeníci na ceste do Emaus a spolu s nimi

môžeme aj dnes s horiacim srdcom zvoľať: „JEŽIŠ ŽIJE!“ Naučili sme sa, že nás zdanie často klame, pretože pozeráme nesprávnym spôsobom, pretože my hľadáme na to, čo máme pred očami. Boh však skúma srdcia ľudí a mali by sme to tak robiť aj my.

Pán nám doprial celý čas krásne slnečné počasie. Mohli sme si teda užiť aj pútavé hry. V piatok sme bojovali o vlajky s využitím strategického myslenia a v sobotu sme sa snažili ochrániť vajíčko, aby sa nerozbilo pri plnení náročných úloh. V sobotu dopoludnia sme si vyskúšali aj workshopy (napr. hudobný, kuchársky, hlavolamy,...), ktoré nás naučili lepšej tímovej práci. Veď presne o tom je spoločenstvo. Máme fungovať ako jeden celok spojený milosťou nášho Pána.

Mali sme naozaj požehnaný čas. Mohli sme sa tešiť z blízkosti Boha, ale

tak isto aj zo vzájomnej blízkosti. Strávilí sme veľa času pri rozhovoroch a spoznávaní našich individuálnych osobností, ktoré sú tak nádherne a kreatívne vytvorené. Mali sme veľa času, keď sme sa spolu smiali, ale aj keď sme sa mohli s dôverou a vážnosťou rozprávať o tom, čo v našom živote nie je správne. Verím, že to nezostane v tejto fáze, ale že sa dáme nášmu Spasiteľovi

naozaj meniť. Veď túžime, aby aj v našich životoch mohla byť viera tak citelná, aby si naši priatelia mohli raz povedať: „Ježiš naozaj žije! Zdanie ma klamalo!“

LUCIA HARIŇOVÁ
*študentka z internátu v EDS,
členka tímu vedúcich
na víkendovom sústreďení
konfirmandov*

Z NAŠEJ HISTÓRIE (pokračovanie)

Evanjelický a. v. zbor v Bratislave po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867

Koncom 60-tych rokov bolo na politickom obzore zblíženie Viedne s Pešťou, ktorému napomohla porážka rakúskych vojsk vo vojne s Pruskom v roku 1866. Monarchia spela k dualistickému usporiadaniu, pričom v Uhorsku mali panovať Maďari a v Rakúsku Nemci.

K rakúsko-uhorskému vyrovnaniu nakoniec došlo, keď sa panovník František Jozef I. nechal 8. júna 1867 korunovať za uhorského kráľa a keď 28. júla 1867 podpísal zákon o rakúsko-uhorskom štátoprávnom vyrovnaní. Začalo sa tak obdobie dualizmu, charakteristické zosilnenou maďarizáciou, ktorá veľmi výrazne ovplyvnila i existenciu evanjelického zboru v Bratislave.

Udalosti na cirkevnom poli dostali rýchly spád. Už 15. mája 1867 cisár František Jozef I. oficiálne odvolal svoj patent zo septembra 1859 i nariadenie z mája 1860 „v otcovskej starosti, aby som náboženský pokoj mojím verným protestantským poddaným zachoval, uznal som za dobré... patent z roku

1859 a z roku 1860 pozbaviť platnosti, aby sa na generálnom konvente protestanti a. v. po dobrom uvážení usporiadali.“¹

Rakúsko-uhorské vyrovnanie bolo mínusom na riešenie národnostnej otázky. Viedeň sa v tomto spojila s Pešťou proti ostatným národom v krajine. Zákon týkajúci sa cirkví sa vôbec nevzťahoval na nekatolícke cirkvi, a tak sa vzťah štátu a cirkví riešil v zmysle konkordátu s Vatikánom z roku 1855, teda iba v línii štát – rímskokatolícka cirkev.

Pobúrenie v cirkvi neutíchalo ani po voľbách superintendentov, ba ešte sa zväčšilo. Patentisti kritizovali bratislavského superintendenta L. G. Gedulyho, že sa snaží vytvoriť úniu s kalvíni v záujme maďarizácie. „Tvrdý boj proti superintendentovi L. Gedulymu viedol najmä J. M. Hurban a M. M. Hoďža.“²

Politické aktivity predstaviteľov bratislavského evanjelického zboru zintenzívnili po páde Alexandra Bacha a pries-

tor nastal na pokračovanie v maďari-
začných snahách. Treba poznamenať,
že superintendent L. G. Geduly rozhod-
ne „nebol zástancom násilnej maďarizá-
cie.“³ Smrť superintendenta K. Kuzmá-
nyho v auguste 1866 znamenala totálne
oslabenie patentálnych cirkevných zbo-
rov. Novozvoleného superintendenta
Prešporskej superintendencie J. M. Hur-
bana vláda neprijala, a tak ostal super-
intendentom iba L. G. Geduly.

V roku 1875 zomrel Ľudovít Szebe-
rényi, slovensko-maďarský duchovný
zboru a jeho nástupcom sa stal Franti-
šek Trstenský, duchovný z Lučenca.
František Trstenský zastupoval i post
seniora a od roku 1877 stál ako senior
na čele bratislavského mestského senio-
rátu. Na lýceu učil do roku 1896 nábo-
ženstvo a od roku 1876 učil aj na teolo-
gickej vysokej škole praktickú teológiu.
František Trstenský bol považovaný za
vynikajúceho kazateľa, za obávaného
diskutéra, na strednej škole za schop-
ného pedagóga a na vysokej škole za
vynikajúceho odborníka, bol obľúbe-
ným u veriacich, kolegov a študentov.
Bol veľmi tolerantný k snahám Slová-
kov v zbere. Hoci ho mnohokrát obvi-
ňovali z ústupkov voči Slovákom, ne-
poddal sa. Počas jeho úradovania sa
zachovalo odbavovanie slovenských
služieb Božích každú nedeľu a piatok.
Keď sa proti tomu snažili maďarskí ve-
riaci protestovať, odkázal im: „Nechajte
vy mojich Slovákov, aspoň tí udržujú
v cirkvi pravého, veriaceho, nábožného

ducha.“⁴ Ako ďalší príklad jeho kladné-
ho vzťahu k Slovákom spomeniem iba
jednu udalosť z jeho pôsobenia v zbere.
„Počas jeho kňazského účinkovania
pochovával tu doktora Antona Penzla,
ako Slováka prirodzene po slovensky.
Tunajší maďarský politický plátok „Nyu-
gatmagyarországi Híradó“ sa postavil
proti nemu, ako sa opovážil slovensky
pochovávať. Pri pohreboch nebolo nik-
dy slovenského spevu. Slovenskí veriaci
predložili opravnú prosbu pred kon-
vent, aby na slovenských pohreboch
bol i slovenský spev. A František Trs-
tenský napriek tvrdému odporu mno-
hých zaviedol vyplnenie žiadosti, slo-
venský pohrebný spev.“⁵

Ako profesor teológie patrila medzi naj-
vzdelanejších teológov. Zastával smer
rozhodne biblického pozitivizmu. Pre-
hnanú slobodomyselnosť vtedajšej
doby, ktorú mladí študenti dostali v niž-
ších ročníkoch, snažil sa zmierniť a pri-
viesť ich k väčšej zbožnosti a pravej ži-
vej viere.

MARTIN KAMENSKÝ
člen cirkevného zboru
(Pokračovanie nabadúce)

- 1 Uhorskai, Pavel a kol.: Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry II. Liptovský Mikuláš 2002, s. 90.
- 2 Uhorskai, Pavel a kol.: c. d., s. 87.
- 3 Petřík, Borislav - Rybár, Peter: Evanjelická encyklopédia Slovenska. Bratislava 2001, s. 113.
- 4 Cirkevné listy Zo spomienok na F. Trstenského, december 1910, č. 14, s. 24.
- 5 Cirkevné listy Zo spomienok na F. Trstenského, december 1910, č. 14, s. 24.

KDEŽE JE LÁSKA

*Kdeže je láska? Kde je jej sídlo?
Koľko je ešte tvrdosti skál!
Nechže nás hladí láskavým krídlom,
Na ktorom anjel z výsosti hral.*

*Kdeže je láska? Vo tmách sa stráca,
v priepasti srdca niet pre ňu miesta.
Stena je hrubá, veľká je hrádza,
hoci sa ani na pohľad nezdá.*

*Súdime iných. Bez hriechu kto je?
Každý z nás chce byť na vrchu prvý.
Súženia horké, ťažké sú boje
a pri tom závišť duše nám drví.*

*Na kríži Baránok za nás trpí.
To je tá láska, ktorá nás volá.
Vyžeňme zo srdc nelásky tlupy.
nech láskou rozkvitnú lúky a polia.*

*Pán Ježiš hľadá na naše spory
a prosí Otca: Odpusť im viny.
Nech plameň lásky v srdciach nám horí,
odpusť nám Bože Trojjediný!*

*Na kríži láska klinmi pribitá,
podáva pravicu. Poľúbme ju!
Sama nás napojí. Nasýti dosýta.
A vedie bezpečne ku pokoju.*

ZLATICA ORAVCOVÁ
ev. farárka a poetka (7. 10. 1932 – 9. 7. 1991)

LIEČIVÁ SILA PRÍBEHOV

Po celé veky spirituálna sila poháňala človeka vpred, pomáhala mu v dôležitej práci, aby zmenil svoj život, vylepšil spoločnosť, prispel svojim dielom k na-

predovaniu sveta. Táto energia sa niekedy vytratí z našich životov aj napriek tomu, že pravidelne navštevujeme nejaké náboženské spoločenstvo, alebo sa

zúčastňujeme bohoslužieb, či iných duchovných akcií. Poznám mnoho žien, ktoré sa ocitli v bludnom kruhu nudy, alebo veľmi obmedzených stále dookola sa opakujúcich činností a zabudli sa tešiť zo života. Alebo nosia v sebe napätie a nespokojnosť s tým ako sa ich život vyvíja a vo vnútri túžia po zmene, obnove, nejakom impulze, ktorý by im pomohol vytvoriť niečo nové. Všetky máme na dne duše skryté sny, ktorým sme verili, kým sme boli deťmi a naše túžby spisovateľiek, maliarok, tanečnic, matiek, mystičiek, študentiek, cestovateľiek sme pochovali spolu s dospelosťou. Prestali sme písať, maľovať, tancovať, tvoriť, starať sa o deti, hľadať, učiť sa. Nieкто prestal preto, že sa mu nesplnilo to, čo od toho očakával, iný, lebo nedostal zaslúžené uznanie, alebo z mnohých ďalších dôvodov. Tvorivý život je často zastavený, pretože niekde hlboko v duši máme o sebe nízku mienku. Uviaznuť tam dole a nevedieť odtiaľ vyjsť nie je taký ojedinelý jav.

A keďže som presvedčená, že každá z nás môže vykročiť novým smerom, prečo nezačať s dostupnými a inšpiratívnymi možnosťami? Nezáleží na tom, koľko má žena rokov, v živote sú stále ďalšie fázy a veci, ktoré bude robiť prvýkrát a ktoré ju ešte len čakajú. A práve knihy a príbehy sú výbornými spovníkmi na našej ceste. Musíme ich prečítať a zamyslieť sa nad nimi, mnohé len tak hýria novými nápadmi, podnecujú k novým cieľom, povzbudzujú

k zmene. Nie nadarmo sa príbehom pripisuje liečivá sila. Oni sú liekom. Majú nesmiernu moc, lebo nič od nás nevyžadujú, nemusíme niečím byť, niečo robiť, nejakو sa správať – jednoducho iba čítame a vnútorne načúvame.

Dámsky čitateľský klub Sofia sa môže stať oázou všetkých žien bez rozdielu veku, ktoré radi čítajú, objavujú nové príbehy nielen na papieri, ale aj v sebe. Môžeme sa cez ne podnecovať, zachycujúc v nich fragmenty, stopy, malé kúsky stratených myšlienok, ktoré akoby „nám z duše hovorili“. Je jedno, či ste extrovertky, či introvertky, či práve milujete, alebo ste nešťastné z lásky, či máte v sebe iskru, alebo ste vyprahnuté ako púšť, či milujete Boha, alebo ho vôbec nepoznáte. Dvere do čitateľského klubu sú otvorené pre všetky.

Raz mesačne zmeňte smer z práce domov a zabočte na Konventnú, aby ste si naordinovali dávku týchto vitamínov a poklebetili v spoločnosti iných žien o čom len budete chcieť pri dobrej káve, či čaji. Ako bonus si občas pozveme súčasných slovenských autorov kníh, aby nám porozprávali o svojej inšpirácii. O ďalšie prekvapenia sa s vami podelím na našom stretnutí. Teším sa na vás.

IVANA KADUKOVÁ-ADAMCOVÁ

P. S.: Stretneme sa 2. 5. 2011 v pondelok na Konventnej 15 o 17.30 hod. Doneste si dobrú náladu a poslednú knihu, ktorú ste prečítali, alebo čítate.

MOŽNOSTI OBNOVY SLUŽIEB BOŽÍCH ALEBO ČOHO SA KREŠŤANSKÉ CIRKVI NESMÚ VZDAŤ

Kresťanstvo sa v rôznych častiach sveta nachádza v rozmanitých kultúrnych situáciách a hľadá spôsoby, ako vyjadriť svoju vieru v slovách, hudbe, gestách so zreteľom na jedinečnú kultúru, v ktorej existuje. Ak má kresťanská cirkev ambíciu ostať verná svojmu základnému misijnému poslaniu (Mt 28), stojí pred trvalou úlohou prehodnocovať vonkajšie formy služieb Božích, aby tieto ostali kultúrne relevantné pre širšiu spoločnosť. Naliehavou otázkou pre cirkev v každom čase preto ostáva: čo z liturgickej tradície zachovať a nemeňiť (lebo to zo štrukturálneho aj obsahového hľadiska patrí k najvnútornejšej podstate kresťanského bohoslužobného zhromaždenia) a čo môže byť zmenené, pridané, prípadne vynechané? Inými slovami povedané, je potrebné stanoviť, do akej miery možno inkulturovať kresťanské služby Božie a kedy už namiesto inkulturácie stojíme pred výzvou byť soľou a svetlom aj v zmysle vplyvania na normatívnu kultúru!?

Extrémne liberálny postoj prezentuje mienku, že na kresťanských službách Božích je možné meniť a robiť čokoľvek, čo je pochopiteľné a prístupné pre ľudí zvonku, len aby na ceste hľadania zakotvili práve tu. Teologický význam a konfesijná vernosť služieb Božích a zvesti nie sú také podstatné, dôležité je zachovať a hlásať všeobecne prijateľné „kresťanské“ myšlienky. V takomto prípade sa služby Božie mnohokrát menia na zábavný podnik, ktorý v snahe

osloviť a získať čo najviac pozornosti, siaha po extrémistických prostriedkoch zábavy, a to na úkor zvesti Písma a celkovej konfesijnej príslušnosti. Ak chceme, aby boli kresťanské služby Božie „zdravé“, musíme dávať pozor na to, aby sa z nich nestal len „zábavný priemysel“, ktorý neustále uspokojuje požiadavky trhu a dokáže sa im až nemiestne prispôbiť.

Druhým extrémom je postoj striktného liturgického konzervativizmu: „Robíme len to, čo tento zbor vždy, za každých okolností robieval.“ Neochota čo i len zvážiť akékoľvek zmeny vo forme a štruktúre služieb Božích, zvyčajne vedie cirkevný zbor k úplnej spoločenskej izolácii a vyúsťuje do mentality exkluzívneho klubu, ktorý nie je ani ochotný, ani schopný absorbovať nových členov. Aj keď nosným motívom môže i v tomto prípade byť pozitívna snaha zachovať „konfesijnú“ vernosť¹, tento postoj je nielen svedectvom kultúrnej necitlivosti členov cirkevného zboru, ktorá vedie k úplnej uzavretosti pred akýmkoľvek zmenami, ale hlavne je zásadným teologickým nepochopením poslania kresťanskej cirkvi vo svete.

Problematika liturgického stvárnenia slovenských evanjelických služieb Božích na Slovensku je v súčasnosti relevantnou najmä kvôli vždy pretrvávajúcej úlohe cirkvi komunikovať evanjelium spoločnosti kontextuálne citlivým spôsobom. Sme svedkami častých snáh o reformy, obnovy, dopĺňania bohoslu-

žobného poriadku. Aj keď môžu úplne a zmysluplne korešpondovať so súčasnými kultúrnymi trendmi, nie vždy sú to zmeny, ktoré sú v súlade s tradíciou evanjelickej cirkvi s dôrazom na konfesijnú vernosť a sú spôsobené predovšetkým slabou znalosťou, či dokonca neznalosťou dejín a najmä pôvodných koreňov súčasnej evanjelickej liturgickej tradície.

Služby Božie sú mimoriadne cenným priestorom, poskytujúcim kontext pre stretnutie sa človeka so svojim Stvoriteľom. Pre veriach sú služby Božie „osobným stretnutím s Božou milosťou, ktorá je neustále prítomná v Ježišovi Kristovi,“² ktorá sa konkrétne (hmatateľne) prejavuje v sviatostiach. Popri normatívnej skúsenosti Božej komunikácie s ľuďmi prostredníctvom zvestovaného Slova a sviatostí si práca všima spoločenstvo veriacich ako ďalší dôležitý faktor pri tvorbe obsahu a formy služieb Božích. Jedná sa totiž vždy o špecifické spoločenstvo ľudí, ktoré sa zhromažďuje okolo čítaného a kázaného Slova, okolo sviatostí.³ Táto komunita ospravedlnených hriešnikov sa snaží pochopiť Božie zaslúbenia, prijať ich pre svoj život, aplikovať ich v konkrétnych zápasoch a radoostiach života. Vďaka, chvály a prosby sú prirodzenou súčasťou, ba priam neodmysliteľnou odozvou veriaceho na Božiu ponuku záchranu, podobne ako je ňou aj snaha o misijný charakter služieb Božích.

Cieľom tejto prednášky je predstaviť možnosti obsahovej vernosti služieb Božích pravdám evanjelia, ako tieto boli a stále sú tradované v liturgii. Ak by mala byť štúdia kompletná, mala by si podrobne všimnúť viaceré aspekty tejto problematiky (napr. kultúrny aspekt,

antropologické hľadisko, sociálne a ekonomické rozdiely, etnická príslušnosť), čo však vzhľadom na dĺžku príspevku nie je možné. Ponúkne teda aspoň historicko-teologický pohľad na problematiku ordinária služieb Božích.

Sloboda verzus obmedzenie (jasné hranice)

Všetky formy služieb Božích majú zásadný vzťah ku kázaniu Slova a k sviatostiam a v konečnom dôsledku teda k Ježišovi Kristovi. Sledujúc a porovnávajúc stáročia zápasov a zmien v liturgických poriadkoch, vidiac aj úpadok a zneužívanie liturgie a liturgických poriadkov, jasne vnímame zachovanie určitého historického liturgického poriadku ako tajomstvo. Z ľudského hľadiska, ktoré sa pokúša byť natoľko neutrálne, nakoľko sa len dá, nie je možné absolútne presne určiť, prečo práve tento a nie iný prvok pretrváva, prečo sa jednotlivé formy menia práve takto a nie inak. Môžeme len konštatovať, že to, čo je pevne dané (ordinárium) a to, čo sa mení (proprium) sú základnými determinantami liturgického poriadku. Ordinárium vytvára pevný rámec tomu, čo sa mení a zároveň chráni bohoslužobný poriadok pred svojvoľným zneužívaním. Proprium zasa ponecháva jednotlivým prvkom určitú slobodu a týmto spôsobom ich chráni pred skostnatením.⁴

Pohybujeme sa teda v priestore, ktorý je na jednej strane jasne vymedzený (definícia z AV VII - zhromaždenie v mene Trojjediného Boha, kde je Slovo jasne zvestované a sviatosti sú prislúhované podľa Evanjelia - všetko, čo sa na službách Božích deje, sa deje podľa Písma, nedeje sa nič proti Písmu), ale

zároveň poskytuje určitú slobodu, ktorá umožňuje rozvíjať nové formy uctievania. Všetky liturgické formy musia byť posudzované v prvom rade na základe svojej efektívnosti pri komunikovaní evanjelia, ale taktiež musia byť primerané kresťanskému zhromaždeniu – slúžia tiež na vzdelávanie zhromaždenia.

Skôr, ako sa budeme venovať jednotlivým prvkom ordinária, je nevyhnutné, aby sme sa venovali vysvetleniu pojmu „ordo“, ktorý je základom slova ordinárium.

Ordo

Latinský pojem označujúci „poriadok.“ Podľa rímskokatolíckej cirkvi pojem „ordo“ označuje zbierku pravidiel a predpisov, ktoré určujú presné hranice a pravidlá kresťanských služieb Božích, a ktoré sú zadefinované v rôznych knihách rítov a ceremónií, ktoré jednotlivé kresťanské cirkvi vlastnia a používajú.

Ruská ortodoxná cirkev definuje „ordo“ ako „konečné (definitívne) regulácie, ktoré boli ustanovené raz a navždy podľa určitého rítu a poriadku.“⁵

Protestantské („luteránske“) chápanie pojmu „ordo“ je omnoho užšie. Podľa Luthera Reeda je absolútne prepojené s bohoslužobným rámcom a „označuje nemenné časti a formy, ktoré sú reprezentáciou veľkej nemennej viery, potrieb, aspirácií a útechy veriacich. Tými časťami sú vyznanie hriechov (Konfiteor), Kyrie, Krédo, Modlitba Pánova, Prefácia, Eucharistická modlitba, Sanctus, Áronovské požehnanie a ďalšie.“⁶ Karl F. Müller rozlišuje medzi Ordo (ordinárium) spoločenstva a Ordo (ordinárium) liturgie. Ordinárium spoločenstva je spoločný aj pre Rímsku aj pre luteránsku liturgickú tradíciu a obsahu-

je päť veľkých spevov – Kyrie, Gloria in excelsis, Credo, Sanctus a Agnus Dei. Ordinárium liturgie je užšie previazané s jednotlivými kresťanskými spoločenstvami – konfesiami. Čo sa týka evanjelickej (luteránskej) liturgickej tradície, patria sem prvky, ktoré majú požehňavajúci charakter⁷ – a špecifické miesto v každej liturgickej tradícii majú Otčenáš a Slová ustanovenia Eucharistie/Večere Pánovej.

Na základe týchto rôznych definícií pojmu jasne vidíme, že problematický je presný rámec „ordo“. Ktorúkoľvek definíciu si vyberieme, jasne vnímame, že neposkytuje dostatočný priestor pre komunikáciu (interakciu) medzi písomne fixovaným „ordo“ a liturgickým životom cirkvi (liturgickou praxou).

V rámci skúmania liturgických dejín kresťanských cirkví jasne vidíme, že mnoho písomne stanovených „ordo“ boli väčšinou vysvetlenia lokálnych pravidiel, opisy a hodnotenia lokálnych liturgických rítov a taktiež toho, ako bola liturgická tradícia dodržiavaná v konkrétnych podmienkach danej doby.⁸ Toto je na škále možností jeden extrém, ktorý jasne vnímame a vidíme aj v praxi.

Pre niektorých ľudí všetko, čo je vytlačené, je absolútnym nemenným zákonom⁹ a dotknúť sa ho a zmeniť tento materiál akýmkoľvek spôsobom sa rovná zrade. Pre takýchto ľudí všetko, čo v istom čase hocjakým spôsobom „vpadlo“ do liturgických kníh sa stalo nedotknuteľnou súčasťou oficiálnej tradície Cirkvi a preto musí byť zachované za každú cenu. Otázka akejkoľvek revízie bohoslužobného poriadku je odmietaná ako heréza a modernizácia je považovaná za vôbec neprípustnú.

Druhým extrémom v prístupe k „ordo“ a vôbec k štruktúram ako takým, je ľahostajnosť, nevšímavosť. V princípe sa v takomto postoji neodmieta ani „ordo“ ani organizačné štruktúry cirkvi, ale tieto zostávajú len ako pozadie a povoľujú vstup „populárnejším“ momentom, ktoré len ako dočasne platné momenty veľmi rýchlo strácajú prepojenie s tradičnou platnou štruktúrou služieb Božích a časom sa úplne vytratia. Ak sa z platnej liturgickej štruktúry služieb Božích stratia najdôležitejšie (základné) historicko-tradičné elementy, automaticky sú vylúčené aj z celkového chápania služieb Božích, z cirkevnej organizačnej štruktúry, liturgia sa stáva vyjadrením jedine toho, „čo je ľudské... až príliš ľudské.“¹⁰

„Ordo“ musí byť preto vždy spájaný so samotnou prirodzenou povahou služieb Božích ako uctievania v Duchu a v Pravde, ako „rozumnej služby“ (logike latreia), služby Logosa a Zmyslu. Taktiež musí byť spájaný so samotnou podstatou Cirkvi, ako novým ľuďom Božím a telom Kristovým, žijúcim nie zo Zákona ale z milosti. Ak je „ordo“ odtrhnutý od zmyslu, stáva sa zákonom bez života a bez zmyslu. Ak je odtrhnutý od liturgickej praxe, je vydaný na milosť zvykom, chutiam a rozmarom (vrtochom) danej epochy, urobiac tak liturgickú prax vyjadrením týchto momentálnych zvykov a chutí, ale nie Cirkvi v jej duchovnom a večnom povolaní.¹¹

Hľadanie a stanovenie „ordo“ ako zmysluplného nemenného princípu a zároveň aj žijúcej (živej) normy služieb Božích za všetkými pravidlami v rámci toho, čo je pevne stanovené a nemenné, ale aj v rámci toho, čo je náhodné a dočasné, je primárnou úlohou, ktorej čelia

všetci, ktorí považujú liturgickú teológiu nie za zbierku náhodných a ľubovoľných vysvetlení služieb Božích, ale za neustále systematické štúdium lex orandi. Z toho nevyhnutne vyplýva zistenie, že liturgická teológia musí byť do určitej miery flexibilná, aby dokázala reagovať aj na potreby danej doby, a teda určité záväzné uzávery musí stanoviť na základe nových konkrétnych údajov, na základe momentálne žijúcej tradície služieb Božích, na základe novodobých liturgických faktov.

Ordinárium spoločenstva

O ordináriu, v tom zmysle, ako ho poznáme zo služieb Božích dnes (v komplexnej forme), nemôžeme hovoriť od samotných začiatkov. S istotou a veľmi jasne však dokážeme v bohoslužobnom poriadku identifikovať v 7. storočí päť základných prvkov ordinária, okolo ktorých sa neskôr rozvíjajú ďalšie:

Kyrie / Konfiteor

Kyrie elejson ako „volanie o pomoc“ alebo „prosba o zmilovanie“ nepochádza originálne z kresťanského prostredia, ale z pohanského sveta – Egypt a Malá Ázia, Gréci, Rimania – národy, ktoré mali ako súčasť svojho náboženstva aj kult slnka a kult cisára (cézara). V rámci pohanských kultických rituálov bolo „odriekané ako modlitba k vychádzajúcemu slnku“¹².

Prvá definitívna evidencia použitia tejto formulky – spevu Kyrie elejson – pochádza z obdobia okolo roku 390. Z tejto doby sa zachoval denník kresťanskej pútničky Egerie (Etherie) z jej cesty do Jeruzalema. Nachádzame v ňom zmienku o večerných bohoslužbách, počas ktorých malé deti volajú –

Kyrie elejson. Správa hovorí o tom, že tento pokrik detí nemá konca.¹³

Do liturgického poriadku rímskej omše bol tento spev zaradený do eucharistickej liturgickej časti ako litánia v rámci príhovorných spevov, a to v 5. storočí za pápeža Gelasia (492–6). Gelasius zaviedol do rímskej omše viaceré liturgické zmeny. Litánia obsahujúca formulu bola ešte viac rozpracovaná za Gregora Veľkého (590–604), ale bola z bohoslužobného poriadku vynechávaná v bežné dni týždňa. Koncom 8. storočia sa rozpracovaná litánia z liturgie vytráca úplne a zachováva sa už len v skrátenej podobe – trojnásobné Kyrie elejson, trojnásobné Christe elejson a nakoniec opäť trojnásobné Kyrie elejson. V stredoveku bola táto základná štruktúra spevu obohatená o množstvo lokálnych „prídavných“ fráz a spevov, ktoré sa obmieňali spolu s obdobiami liturgického roku.

Luther spev Kyrie elejson z omše nevyhodil, práve naopak, ohodnotil jeho zaradenie do liturgického poriadku ako dobré a vhodné, a nabádal k jeho ďalšiemu používaniu v rámci zaužívanej liturgickej tradície.¹⁴

Sláva (Gloria) – Gloria in excelsis

V liturgickom rámci nadväzuje na spev Kyrie elejson. Je známa ako „veľká doxológia“ a v histórii liturgických poriadkov existovala vo viacerých verziách. Súčasťou liturgických poriadkov sa stala koncom 4. storočia. Gloria bola na začiatku spievaná celým spoločenstvom. V Alexandrijskom kódexe (5. st.) je spomínaná ako ranný hymnus.¹⁵ V rámci Byzantského rítu bola vrcholom ranných bohoslužobných stretnutí. Od začiatku 6. storočia mala svoje

pevné miesto v rímskej omši a to v úvodnej časti ešte pred určenou dennou modlitbou, avšak len ak bol prítomný biskup.¹⁶ V 11. storočí bolo s konečnou platnosťou uzákonené jej pevné miesto v bohoslužobnom rámci každej jednej omše. Toto je tiež obdobie, kedy spievanie Glorie preberá od celého zhromaždenia kléru, striedajúc sa s mníšskym chórom. V stredoveku bolo spievanie Glorie vynechávané v advente a v špeciálne pôstne (smutné) dni.

Luther považuje Gloriu za organickú súčasť spevu predchádzajúceho (Kyrie elejson) a preto ani neuvažuje o jej vynechaní z bohoslužobného poriadku. Ale v spise *Formula Missae et Communionis pro Ecclesia Wittenbergensis* pripúšťa možnosť, že ak farár chce, môže túto časť vynechať. V spise *Deutsche Messe* Gloriu v rámci bohoslužobného poriadku vôbec nespomína, ale je veľmi pravdepodobné, že je to kvôli jeho pohľadu na tento prvok ako na súčasť spevu Kyrie. V liturgických poriadkoch, ktoré vznikali po reformácií Gloriu vidíme ako súčasť služieb Božích.

Krédo¹⁷

Najstaršie vyznania viery je možné nájsť už v novozmluvných textoch (R 10, 8-10; 1K 12,3; 2K 4,13). Je úplne logické, že si tieto vyznania našli svoje miesto aj v kresťanskej liturgii – v samotných počiatkoch v krstnej liturgii. Je pravdepodobné, že zo začiatku boli používané ako otázky ohľadne viery pred krstom, na ktoré novokrstenec odpovedal: Verím. S neskorším rozvojom a rozpracovaním krstných rítov (2. – 3. st.), dostalo vyznanie viery centrálny význam pri príprave na krst a odohrávalo sa v troch štádiách: *traditio* (odovzdanie textu) –

explanatio (vysvetlenie textu) – *redditio symboli* (opakovanie kréda). Jednoduché vyznanie viery bolo širšie rozpracované do trinitárnej formulácie.

Koncom 4. storočia sa ako súčasť krstnej liturgie objavuje *Symbolum apostolicum*. Ako súčasť dennej ranej bohoslužby (eucharistickej liturgickej časti – v úzkom súvisi s eucharistickou modlitbou bolo považované za prípravu na prijímanie) ho môžeme definitívne doložiť až po r. 515 v Konštantínopole. Západná cirkev (v Španielsku) začlenila krédo do omše v 6. storočí (na návrh koncilu v Tolede v roku 589). Celá Európa si ho definitívne osvojila po 9. storočí¹⁸. Do liturgického poriadku bolo začlenené po čítaní Evanjelia a bolo považované za odpoveď kresťanského spoločenstva na všetky čítané texty Písma.

V časoch Reformácie bolo krédo bežnou súčasťou omše a na návrh viacerých reformátorov bolo na bohoslužbách striedané s Nicejským vierovyznaním¹⁹. Umiestnené mohlo byť buď po čítaní Evanjelia pred kázňou a mohlo byť odriekané alebo spievané (ako pieseň) aj v latinčine, aj v nemčine; mohlo však byť aj súčasťou eucharistickej liturgie – po Otčenáši pred prijímaním. Kalvín ho v roku 1542 umiestnil medzi Otčenáš a Slová ustanovenia Večere Pánovej a to v spievanej forme.

Sanctus²⁰

Pôvod tohto spevu je možné nájsť v Židovskej synagógálnej „bohoslužbe“. Po modlitbe osemnástich prosieb (Shemoneh Esreh) nasledoval v Alexandrii spev Sanctus – zhromaždení veriaci „vstali, pozdvihli ruky... a odriekali Izaiáša 6...“²¹ Kresťania tento spev prebrali a nazývali ho aj „Trishagion.“

Sanctus sa veľmi skoro objavuje vo východných liturgických poriadkoch (Antiochia, Východná Sýria, Alexandria) – neskôr ho Západ (Rím, Galícia) kopíruje a používa ako súčasť Eucharistickej modlitby. K tomuto spevu patrí aj Benedictus, ktorý sa neskôr z Eucharistickej liturgie vytráca. Sanctus bol na Západe spievaný predovšetkým klérom a mníšskymi chórmami. Od 16. storočia je Sanctus zaradený za Prefáciu, jeho obsah je rozšírený a prispôbený danému obdobiu cirkevného roku. V 17. storočí je Sanctus oddelený od spevu Benedictus, ktorý sa z omšovej (Eucharistickej) liturgie úplne vytráca.

Agnus Dei²²

Tento spev patrí k Eucharistickej časti liturgie. Pochádza z Východnej (byzantskej) liturgie ako *Koinonikon* – bol spievaný počas aktu lámania chleba. Jeho pôvod hľadáme vo Východných liturgiách kvôli pojmom „Baránok,“ a „Baránok Boží berúci na seba hriechy sveta,“ ktoré sú pojmami typickými pre Východnú časť kresťanskej cirkvi.

V Západnej cirkvi sa objavil najskôr v galskej a španielskej liturgii. V rímskej liturgii sa objavuje okolo r. 700, za pápeža Sergia I. (687 – 701), ktorý pôvodne pochádzal zo Sýrie. Koniec 7. – začiatok 8. storočia bol obdobím veľkého vplyvu Východnej cirkvi, najmä Sýrie, na rímsku liturgiu, nakoľko Sýria bola okupovaná Muslimami a mnoho sýrskych kňazov ušlo do Ríma.

Spev Agnus Dei, sprevádzajúci lámanie chleba, mal v staroveku charakter litánie a bol opakovaný dookola, kým bol chlieb lánaný. V 9. st. sa počet opakovaní ustálil na čísle tri. V 10. – 11. st.,

keď bolo lámanie chleba ukončené znakom pokoja (bozkom pokoja), bolo k treťiemu spevu pridané nové ukončenie – daruj nám svoj pokoj.

Luther spev *Agnus Dei* nezrušil, bol ponechaný v Eucharistickom liturgickom poriadku. Zo začiatku bol spievajúci latinsky speváckym zborom, neskôr bol preložený do nemčiny a spieval ho najskôr liturg a odpovedal mu celý zbor.²³ Aj keď sa tento spev z Eucharistickej liturgie počas racionalizmu vytratil, koncom 19. storočia bol zaradený späť a uchovaný, nadväzujúc tak na pôvodnú liturgickú tradíciu.

Záver

AV čl. VII, O cirkvi, 1: „Cirkev je zhromaždenie svätých, v ktorom je evanjelium čistotne kázané (*vyučované - lat. text*) a sviatosti sú prisluhované podľa evanjelia (*prisluhované správne, v poriadku - lat. text*).“²⁴

Služby Božie sú priestorom, kde sa stretávajú dva činitele – Boh a človek. Vzťah medzi nimi je dynamický a prakticky sa prejavuje cez základnú štruktúru – Slovo, Stôl. Tieto nesmú byť nikdy zabudnuté alebo vyčlenené na okraj kresťanského spoločenstva. Všetko, čo sa na službách Božích deje, je spojené Písmom. V Písme sa stretávame s Bohom, ktorý hovorí, v Písme sú zakorenené aj sviatosti ako hmatateľné, viditeľné prejavy Božej milosti, najmä Večera Pánova, ktorá pokrstenému kresťanovi umožňuje radostné viditeľné a hmatateľné stretnutie so svojim vzkrieseným Pánom, ktorého výsledkom je odpustenie hriechov.

Podľa staroluteránskej liturgickej tradície²⁵, sú „služby Božie“ v prvom rade Božím dielom, ktoré je hmatateľne vy-

jadrené v Slove a sviatostiach – môžeme teda hovoriť o dvojrýcholových službách Božích. Je to priestor, v ktorom sa odohráva Božie milostivé konanie, na ktoré prítomní veriaci odpovedajú piesňami, modlitbami, počúvaním Slova, prijímaním sviatostí. Čo sa týka činnosti ľudí, služby Božie nie sú záslužným skutkom človeka, ale dielom jeho viery, ktorá človeka zahŕňa do všeobecného kňazstva a ktorá mu dáva slobodu reagovať na Božie činy a potreby blížneho. Človek na službách Božích stojí pred Bohom nielen ako jednotlivec, pestujúci si vlastnú vieru alebo zbožnosť vôbec, ale je organickou súčasťou veriaceho spoločenstva, do ktorého bol včlenený iniciačným rituálom (krstom) a ktoré sa stáva jeho rodinou, zázemím istoty a zároveň aj priestorom pre duchovný rast a prácu. Viera jednotlivca je formovaná podľa viery spoločenstva, ktorá je navonok vyjadrená v službách Božích (*Lex orandi = Lex credendi*).

Všetko toto sa deje v pomerne presne vymedzenom liturgickom rámci. V ordináriových prvkoch spoločenstva vidíme veľmi jasne základnú teologickú štruktúru služieb Božích. Veriaci človek hneď v úvode prosí o odpustenie svojich hriechov (*Kyrie/Konfiteor*). Privedený Duchom svätým do spoločenstva veriacich, túži očistený oslavovať Boha. Svoju radosť z odpustenia hriechov vyjadruje anjelským chválospevom (*Gloria in excelsis*). Očistený od hriechov a oslavujúci Boha, ktorý ho očistil, dokáže s otvoreným srdcom vnímať slová Písma, biblické texty, ktoré sú čítané alebo spievané, na ktoré odpovedá vyznaním svojej viery, ktorá je súčasťou viery širokého spoločenstva kresťanov (*Krédo*). Po stretnutí sa s Kris-

tom v Slove, túži aj po osobnom stretnutí s Kristom v sviatosti Večere Pánovej (Eucharistie). Spevom **Sanctus** oslavuje Boha spolu „so všetkými anjelmi a svätými...“ – uznáva jeho svätosť, veľkosť. Tento veľký a svätý Boh sa stáva pre neho však aj Baránkom, ktorý očisťuje od každého hriechu a daruje svoj pokoj (Agnus Dei).

V kresťanskej liturgii teda jasne vidíme určité prvky, ktoré sú najmä obsahovo, ale aj formálne uchovávané od najstarších čias a preto sa ich cirkev nemôže vzdať – Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei. Tieto liturgické časti sú súčasťou kresťanskej liturgickej tradície, sú charakteristickými znakmi kresťanskej liturgickej tradície, a preto musia byť v liturgických poriadkoch zachované. Otázne je len prísne zachovávanie ich vonkajších foriem – spev alebo odriekanie, a taktiež otázka modernizácie jazyka – prehodnocovanie archaických pojmov.

To znamená, že aj keď sa kresťanské cirkvi nesmú vzdať určitých liturgických častí, aby zostali verné zdravej teologickej a liturgickej tradícii, môžu, ba priam musia prehodnocovať ich vonkajšie formy, aby zároveň zostali kultúrne citlivé a aby sa týmto spôsobom zvesť Evanjelia stala relevantnou pre každú dobu.

KATARÍNA VALČOVÁ
pedagogička na Biblickej škole
v Martine a Žilinskej Univerzite
v Žiline
(prednáška odznela na Dištriktuálnej pastorálnej konferencii VD ECAV v Liptovskom Mikuláši 11. 3. 2011)

POZNÁMKY

- 1 Tento druh konfesijnej vernosti je skutočne otázný, pretože Luther a ostatní reformátori boli ochotní nad zmenami nielen uvažovať, ale ich aj posúvať do praktického užívania. Jedine ak by boli zmeny príčinou pádu bratov a sestier slabších vo viere, bolo odporúčané zmeny radšej zväziť.
- 2 LATHROP, Gordon W., *What are the essentials of Christian Worship?*, series, *Open Questions in Worship*, Augsburg Fortress, Minneapolis MN 1994, vol. I
- 3 Augsburské vyznanie čl. VII, O cirkvi, 1-2, *Symbolické knihy*, preložil Oto Vizner, Liptovský Mikuláš, Tranoscius 1992, str. 46
- 4 Viac k problematike vzťahu medzi ordinárom a propriom služieb Božích viď. MÜLLER, FERDINAND KARL, *Das Ordinarium Missae*, Leitura II, Kassel 1955, str. 1-9
- 5 SCHMEMMANN, Alexander, *Introduction to Liturgical Theology*, St. Vladimir's Seminary Press, New York 2003, str. 33
- 6 REED, Luther D., *The Lutheran Liturgy*, Muhlenberg Press, Philadelphia 1947, str. 246
- 7 Pozdrav, ktorý sa pôvodne nachádzal v liturgickom poriadku viackrát – pred kolektami a dokonca aj pred prefáciou; pozdrav a požehnanie z kazateľne; Áronovské požehnanie.
- 8 Tento fenomén môžeme pozorovať už od najstarších písomne fixovaných „ordo“ pochádzajúcich z rôznych častí sveta – vždy brali ohľad na lokálne podmienky a pravidlá. Rôzni autori uvádzajú a porovnávajú „ordo“ od starovekých čias až po novodobé bohoslužobné poriadky. Viac k problematike viď. WHITE, James F., *Documents of Christian Worship*, Westminster John Knox Press, London 1992; BRADSHAW, Paul F., *The Search for the Origins of Christian Worship*, Oxford University Press, Oxford 2002; Editors – JONES, Cheslyn, WAINWRIGHT, Geoffrey, YARNOLDS, Edward, *The Study of Liturgy*, Oxford University Press, New York 1978; WEGMAN, Herman, *Christian Worship in East and West*, Pueblo Publishing Company, New York 1985; SENN, Frank C., *Christian Liturgy*, Fortress Press Minneapolis 1997; PETRÍK, Ján M., *Dejiny slovenských ev. a. v. služieb Božích*, Tranoscius Liptovský Mikuláš 1946;
- 9 Toto tvrdenie sa netýka len všeobecných cirkevných zásad, pravidiel a zákonov, ale aj bohoslužobných poriadkov v tlačенých agen-

- dách. Najmarkantnejším príkladom tohto postoja je Ruská pravoslávna cirkev.
- 10 Je to nielen kritické, ale zároveň veľmi progresívne stanovisko, ktoré zaujíma Alexander SCHEMANN vo svojej knihe *Introduction to Liturgical Theology* (New York 2003). V rámci ortodoxnej liturgickej tradície sa snaží nájsť dôležitý nemenný princíp a oddeliť ho od času a kultúrnym zmenám podliehajúcich elementov liturgie a liturgickej teológie.
- 11 Ibid., str. 39
- 12 MÜLLER, FERDINAND KARL, *Die Gesänge des Ordinariums, Das Kyrie eleison*, Leiturgia II, Kassel 1955, str. 14
- 13 Ibid., str. 14
- 14 Luther tak robí v oboch základných spisoch týkajúcich sa liturgických zmien - Formula Missae et Communionis pro Ecclesia Wittenbergensis (1523), Deutsche Messe (1526).
- 15 MÜLLER, FERDINAND KARL, *Die Gesänge des Ordinariums, Das Kyrie eleison*, Leiturgia II, Kassel 1955, str. 23; GRISBROOKE, W. JARDINE, *Doxology*, The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship, Louisville 2002, str. 156
- 16 GRISBROOKE, W. JARDINE, *Doxology*, The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship, Louisville 2002, str. 156
- 17 Spracované a skrátené podľa ALEXANDER, J. NEIL, *Creeds in Liturgy*, The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship, Louisville 2002, str. 138 a M ÜLLER, FERDINAND KARL, *Die Gesänge des Ordinariums, Das Credo*, Leiturgia II, Kassel 1955, str. 29-37;
- 18 Používanie kréda v rámci bohoslužobnej liturgie v celej Západnej Európe prebiehalo pomaly a niekoľko storočí. Sprevádza ho tiež zápas o začlenenie *Filioque* do základného textu.
- 19 Nicejské vierovyznanie sa vyvinulo v priebehu 4. storočia ako dôsledok zápasov o správnu kristológiu, najmä v boji proti arianizmu. Prvá verzia bola predstavená na koncile v Nicei (325), rozpracovaná na koncile v Konštantinopole (381). Táto rozšírená verzia bola citovaná na koncile v Chalcedóne (451). Jednu z verzii Nicejského vierovyznania zahrnul do svojich krstných katechéz aj Cyril Jeruzalemský (okolo r. 350).
- 20 Podrobnosti k spevu Sanctus viď. BRADSHAW, PAUL, *Sanctus*, The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship, Louisville 2002, str. 424; M ÜLLER, FERDINAND KARL, *Die Gesänge des Ordinariums, Das Sanctus*, Leiturgia II, Kassel 1955, str. 37-41;
- 21 ROWLEY, H. H., *Worship in Ancient Israel*, Philadelphia 1967, str. 235
- 22 Spracované a skrátené na základe GRISBROOKE, W. JARDINE, *Agnus Dei*, The New Westminster Dictionary of Liturgy and Worship, Louisville 2002, str. 5 a M ÜLLER, FERDINAND KARL, *Die Gesänge des Ordinariums, Das Agnus Dei*, Leiturgia II, Kassel 1955, str. 41-44;
- 23 *Formula Missae et Communionis pro Ecclesia Wittenbergensis*, Luther's Works, Vol. 36, Philadelphia 1976
- 24 Augsburgské vyznanie čl. VII, O cirkvi, 1-2, *Symbolické knihy*, preložil Oto Vízner, Liptovský Mikuláš, Tranoscius 1992, str. 46
- 25 Viď úvodný citát záverečnej časti článku.

Lutherova biblia z roku 1545

ČO ZNAMENÁ UKRIŽOVANÝ...

psychický stres - vedieť čo príde,
duševný strach - byť v takej chvíli sám,
úderý rímskeho biča,
pomliaždeniny od kovových guľičiek,
(ktoré sa ďalšími údermi trhajú),
roztrhaná koža od háčikov a úlomkov kostí,
(ktoré boli povpletané do kožených remienkov biča)
často až obnažená chrbtica,
vytrhané svalstvo...

... niekto sa po takomto bičovaní už na kríž ani nedostal...

Čo znamená ukrižovaný...

ležať na popravisku na surovom dreve s roztiahnutými rukami,
jeden tesársky klinec v ľavej ruke pretína hlavný nerv,
neopísateľná bolesť,
(vytvorili zvlášť pre ňu výraz excruciatio - z kríža)
druhý klinec pretína nerv pravej ruky,
bolesť,
tretí klinec do nohy,
štvrtý...
bolesť,
strašný výraz v tvári
a opäť bolesť...

Čo znamená ukrižovaný...

výsmech, výkriky, nenávisť.

Čo znamená ukrižovaný...

dlhé umieranie...
nedostatok kyslíka,
obrovské bolesti,
zlyháva srdce...
... ukrižovaný...!

Čo znamená za nás?

Za všetky zlé veci, ktoré som spravil
a za všetky dobré, čo som neurobil a mohol som,
mal by som pykať ja!

Mal by som byť vyhnaný spreď Božej tváre a z Jeho blízkosti!

Mal by som trpieť naveky!

Mal by som žiť bez radosti!

Mal by som žiť bez pokoja!

Mal by som žiť bez nádeje!

Bez akejkoľvek istoty!

Mal by som mať psychicky stres a duševný strach.

Mal by som mať dotrhanú kožu,

strašný výraz v tvári,

a klineciami byť pribitý o drevo!

Mal by som mať v tele neopísateľnú bolesť,

mal by som byť nenávidený a na posmech,

mal by som visieť na svojom vlastnom kríži...

Aby to bolo spravodlivé.

Mal by som... podľa Božích zákonov.

Mal by som a predsa nemusím!

Pretože Boží zákon lásky tu bol a je od začiatku sveta.

A už vtedy ma Boh miloval.

A namiesto mňa na kríž vybral svoje jediné dieťa, svojho Ježiša,
to znamená za nás, za mňa, za teba!

Čo znamená ukrižovaný za nás?

Ukrižovaný...

To mal byť môj údel za môj hriešny život, ale ja mám niekoho,
kto namiesto mňa dobrovoľne šiel „do toho“.

A On v smrteľnej úzkosti sa modlil: Nech sa stane Tvoja vôľa, Otče...

A ani v najväčšej bolesti a v najväčšej úzkosti a samote nezostúpil z kríža,
aj keď mohol.

Strýznený pre naše neprávosti.

Ukrižovaný namiesto mňa.

Ukrižovaný za nás.

*(Prevzaté z občasníka ružomerských evanjelikov
Dedičstvo, č. 1/2008, roč. 12.)*

DESET BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ, DUŠI MOU PŘED PÁDEM CHRÁNÍ!

1. Moudrý člověk nevymění, Stvořitele za stvoření.
2. Jméno Boží v úctě mám, nadarmo je neříkám!
3. Televize není oltář, Krista nenahradí polštář!
V den Páně nech práci být, jdi se raděj pomodlit.
4. Za rodiče vděčný jsem, díky nim jsem to co jsem.
Děti nemám pro sebe, mám je přivést do nebe.
5. Nesmím mečem skolit bratra, ani na něj hledět z patra.
6. Proti ďáblu mocná zbraň, čistotu si v sobě chraň.
7. Vše za sousedovým plotem, neznárodním ani okem!
8. Obhajuj vždy druhých čest, nemluv o nich špatnou zvěst.
9. – 10. Bojuj proti pokušení, nechtěj to, co tvoje není.

Zdroj: http://rkfzabreh.rps.cz/FI/2010/fi_xvii_40.pdf

CIRKEVNÉ SPOMIENKY DR. ING. PETRA ZAŤKU (dokončenie z predchádzajúceho čísla)

Úprava pomeru medzi štátom a cirkvami

Generálne presbytérium svedomite uvážilo návrh zákona a dobre si uvedomilo jeho výhody a nevýhody, najmä jeho hlboký zásah do samosprávy autonómie cirkvi, ktorý nemá úroveň v jej posledných dejinách, a všetko nebezpečenstvo, čo by hrozilo cirkvi, jej zborom aj kňazom, keby sa návrh stal zákonom.

Preto, majúc pred očami Božský pôvod, podstatu, charakter a duchovné poslanie cirkvi na Zemi a vedomé si svo-

jej veľkej zodpovednosti pred Bohom i pred súdnou stolicou dejín, nemohlo sa kladne postaviť k návrhu a nemôže súhlasiť s ním.

Ale keďže ide o veci, ktoré sa dotýkajú bezprostredne jednotlivých cirkevných zborov, generálne presbytérium uznalo za potrebné predložiť návrh zákona a svoje pripomienky jednotlivým cirkevným zborom, ich farárom a presbyterom, aby mohli uvažo-

vať o všetkom a zaujať rozhodné a jasné stanovisko.

Prosíme vás teda:

Na jednej strane uvážte, či cirkev, ak jej ide vždy a vo všetkom len o skutočné potreby svojho duchovného a hmotného rastu, či naozaj pre akékoľvek časné, hmotné výhody môže a smie obetovať nekonečne cennejšie veci, nenahraditeľné poklady duchovné, zriecť sa svojej stáročnej tradície, demokratických zásad, potrebnej duchovnej a majetkovej slobody a pritom dovoliť aj duchovnú slobodu svojich farárov ako svedkov a služobníkov Kristových, ktorým predovšetkým „sluší více poslouchati Boha než lidí“.

A na druhej strane uvažujte, či by cirkevné zbory boli schopné a hotové samy sa starať o všetky hmotné potreby cirkvi a – aj prípadným zdvojnásobením doterajších cirkevných dávok, hradiť výlučne zo svojho všetky osobné a vecné náklady cirkvi, jej zborov a všetkých ostatných cirkevných orgánov, ak by sa cirkev preto, že neprijala zamýšľaný zákon, musela zriecť akejkolvek štátnej podpory a zriadiť sa ako slobodná cirkev.

Zborový konvent, ktorý sa bude zaoberať touto otázkou, nech je vo všetkých cirkevných zboroch až po porade zborových presbyterov, teda dňa 5. septembra 1948, alebo, ak by to nebolo možné, najneskôr 12. septembra a hneď deň potom nech je jasné rozhodnutie zborového konventu oznámené generálnemu biskupskému úradu v Liptovskom Sv. Mikuláši.

Keď vám toto z poverenia generálneho presbytéria oznamujeme, prosíme vás, aby ste sa prísne pridržali daných úprav a dodržali určený termín.

Cirkevné zbory porúčame do milos-

tivej ochrany Božej, s bratským pozdravom v Pánu oddaní bratia Dr. Peter Zaľko, v. r. generálny dozorca, Dr. V. P. Čobrda, v. r., generálny biskup.“

Mnohí cirkevníci, činovníci, predstavitelia ev. a. v. cirkvi neboli spokojní ani so základnými myšlienkami osnovy zákona o úprave pomeru medzi štátom a cirkvami. Vyslovovali sa všelijaké názory, predstavy, no keď toto píšem, už by bolo ťažké charakterizovať ich. Spomeniem aspoň niektoré.

Fedor Ruppeltdt, ev. a. v. biskup, predložil 26. 8. 1948 Myšlienky a hlavné body pre návrh zákona o úprave pomeru cirkvi v štáte:

„1. Podľa štátnej ústavy z 9. 5. 1948 §15 – 18 sloboda náboženského vyznania je zaistená pre každého občana a všetky náboženské vyznania sú si pred zákonom rovné.

V zmysle týchto zásad pomer cirkvi a náboženských spolkov k štátu upravuje sa týmto zákonom.

2. Občania štátu môžu sa slobodne združovať a tvoriť samosprávne cirkevné zbory, náboženské obce a vyššie cirkevné jednoty, cirkevné a kultové spolky a spoločnosti na vykonávanie svojho vierovyznania.

3. Cirkvi a náboženské spolky sú si v pomere medzi sebou a pred zákonom rovné a rovnoprávne.

4. Náboženské organizácie môžu byť vo zvláštnom pomere k štátu ako uznané cirkvi alebo môžu byť bez takého zvláštného pomeru, proste ako náboženské (kultové) spolky a spoločnosti.

5. Kultové spolky a spoločnosti bez zvláštného pomeru k štátu môžu sa zriadiť na základe všeobecného spolkového zákona, čím sa stanú právnickou osobou, dostanú právo verejne vy-

konávať kultové a iné zhromaždenia a náboženské funkcie, môžu svoje vierovyznanie verejne propagovať a vykonávať vo svojom kruhu náboženskú, kultúrnu a svojpomocnú prácu.

6. Cirkvi so zvláštnym pomerom k štátu, ako štátom uznané cirkvi, predložia svoju ústavu vláde na schválenie. Ústava cirkvi má obsahovať základné zásady jej náboženského a mravného svetonázoru a vieroučného podkladu, jej práce a funkcií, jej pomeru k národu a štátu, jej zriadenia a správy.

Cirkev svoju ústavu predloží vláde cez štátnu školskú správu (ministerstvo, poverenie štátnej školy) do dvoch rokov od platnosti tohto zákona. Vláda ústavu do roka od podania schváli alebo so svojimi pripomienkami vráti cirkvi na prepracovanie a potom ju schváli do roka od nového podania.

7. Štátom uznaná cirkev vládny schválením svojej ústavy dostane navyše právo v zmysle spolkového zákona podľa bodu 5 i tieto práva:

a) vykonávať pred zákonom platný sobáš (oddávať manželov) podľa manželskoprávných zákonov a nariadení;

b) viesť svoje matriky narodených, sobášov a úmrtí, ktoré v nedostatku štátnych matrik sú verejne platné, a vydávať z nich výpisy;

c) vyučovať náboženstvo svojho vierovyznania na verejných školách prostredníctvom osobitných katechétov, ktorých so súhlasom cirkvi ustanoví štátna školská správa alebo prostredníctvom svojich funkcionárov s nárokom na osobitné honorovanie ich práce podľa ustanovenia smerníc školských zákonov a nariadení;

d) na požiadanie patričných štátnych úradov vykonávať duchovnú službu

svojho vierovyznania v štátnych nemocniciach, trestniciach, vo výchovných ústavoch, pri vojsku s nárokom na osobitné honorovanie tejto práce podľa zákonov a v zmysle osobitných úprav a dohody.

8. Štátom uznané cirkvi a kultové spolky a spoločnosti zriadené podľa spolkového zákona spravujú a udržiavajú sa v rámci svojho vlastného hospodárenia zo svojich vlastných prostriedkov a z príspevkov svojich členov.

9. Štát uznávajúc historický a národný význam duchovne a mravne výchovnej a národnej kultúrnej práce uznávaných cirkví poskytne im na ich požiadanie v štátnom rozpočte zabezpečenú každoročne riadnu dotáciu v celkovej sume, s ktorou si cirkev sama hospodári a ju štátnej správe každoročne vyúčtuje.

10. Štátna dotácia slúži na doplnenie platov kňazov na riadnych systematizovaných staniach (farárov a kaplánov) po mieru, že každý má mať natúrny byt alebo primerané bytné a plat, ktorý z prameňov cirkevného zboru a z príspevkov zo štátnej dotácie má dosahovať výšku: základné služné ročne 36 000,- Kčs, ktoré sa zvyšuje po každých troch rokoch započítateľnej služobnej doby vždy o 3 600,- Kčs, celkom dvanásťkrát, ďalej výchovné podľa platných predpisov pre štátnych pragmatických zamestnancov.

Hodnostné prídatky pre duchovných, poverených vyššou správou cirkví, ustáli si cirkev sama v rámci svojho rozpočtu a dáva ich zo svojich prostriedkov, prípadne zo štátnej dotácie.

11. V štátnej dotácii je zahrnutá i akákoľvek dodatočná suma, ktorú doteraz štát dával cirkvám z dôvodu hradenia

výdavkov administratívnych alebo z akéhokoľvek iného dôvodu.

12. Výšku ročnej dotácie pre jednotlivé štátom uznané cirkvi ustáli vláda (štátna kultová správa) v dohode s cirkvami, celkove podľa doterajších spôsobov rovnomerne podľa počtu príslušníkov patričnej cirkvi, zisteného posledným štátnym sčítaním ľudu. Dotáciu pre cirkvi štát zaistí v štátnom rozpočte v časti výdavkov na kultové a kultúrne potreby.

13. Zistenie počtu a miest existujúcich a zriadenie nových farských úradov a kňazských staníc cirkvi oznámi štátnej kultovej správe (ministerstvo, povereníctvo školstva) na súhlas.

14. Pri ustanovení výšky celkovej ročnej dotácie je zásada, že jedna riadna kňazská stanica na každých 1 000 príslušníkov tej-ktorej cirkvi jedného vierovyznania.

15. Cirkvi v zmysle bodu 15 a 16 sama si ustalať počet, sídla a právomoc svojich cirkevných zborov, farských úradov, riadnych kňazských (farárskych, kaplánskych) staníc, iných zborových funkcionárov a zamestnancov, vyšších cirkevných hodnostárov (dekanov, vikárov, seniorov, biskupov), ustáli ich platy a hodnostné prídavky, stará sa o ich vyplácanie v rámci svojho samosprávneho vlastného cirkevného hospodárenia, z prostriedkov vlastných a použítím štátnej dotácie. Základné platy a prídavky duchovným na riadnych systematizovaných miestach musia byť zaistené vo výške a spôsobom podľa bodu 12.

16. Cirkvi môže zväčšiť počet svojich kňazov, zamestnancov a vyšších cirkevných funkcionárov, ale bez nároku na zvýšenie štátnej dotácie a bez ujmy

platov riadnych kňazov, označených v bode 12 a 15.

17. Štátna kultová správa zaisťuje a vypláca odpočívne a zaopatrovacie platy pre duchovných na riadnych a štátnou správou uznaných miestach podobne podľa príslušných predpisov o odpočívnych a zaopatrovacích platoch štátnych pragmatikálnych zamestnancov a podľa doterajšieho spôsobu.

Odpočívne a zaopatrovacie platy vymeriavajú sa podľa poslednej penzijnej základne.

18. Pri mimoriadnom presune obyvateľstva na patričnom území vláda môže na odôvodnenú žiadosť cirkvi zmeniť výšku dotácie, i keď nie je nové sčítanie ľudu.

19. Štátom uznané cirkvi pri rekonštrukcii vojnou alebo prírodnými katastrofami zničených alebo poškodených cirkevných budov a pri mimoriadnych a nepredvídaných potrebách môžu žiadať o zvláštne podpory od štátnej kultovej správy a od samosprávnych zväzov (obce, okresy, krajiny), ktoré však pri udeľovaní takýchto podpôr sú povinné prihliadať na to, aby podpory boli udeľované rovnomerne všetkým cirkvám.

Samosprávne zväzy (obce, okresy) môžu poskytnúť cirkvám na svojom území podpory na ich bežné potreby, ale v takom prípade všetky cirkvi patričného územia majú nárok na takú podporu v pomere podľa počtu svojich príslušníkov (zákon čl. LIII/1868, § 23).

20. Zákony, nariadenia a iné právne ustanovenia, ktoré odporujú tomuto zákonu, sa rušia.

21. Zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia. Na prechodné obdobie podľa bodu 6 platné sú doterajšie zákony a nariadenia.“

Dňa 16. 8. 1948 Spolok evanjelických kňazov na Slovensku uzniesol sa v Žiline na tomto stanovisku:

„Spolok evanjelických kňazov neprijíma predložený návrh Ústredného akčného výboru národného frontu (ÚAVNF) na úpravu pomeru cirkvi k štátu, najmä z toho dôvodu, že narušuje cirkevnú autonómiu, slobodnú voľbu kňazov a vyzdvihuje z platnosti práva, ktoré si evanjelici cez stáročia, počnúc od roku 1606, vybojovali, ktoré aj krajinské snemy potvrdili, teda ich ako záväzky obojstranné nie je možné jednostranne porušiť. – Uznávajúc však, že návrh má aj dobré opatrenia, žiada generálne presbytérium, aby s ÚAVNF ďalej vyjednávalo a súhlasilo len s tak pozmenenou osnovou, v ktorej by autonómia a nezávislosť evanjelickej cirkvi bola zachovaná a cirkvi bolo umožnené aj ďalej pracovať v duchu doterajšej tradície na výchove svojich príslušníkov a na ich privádzaní ku spásu (zápis z generálneho konventu ev. a. v. cirkvi na Slovensku, s. 16).“

Zaujímavé je vedieť, ako reagovali jednotlivé zbory na zaslanú im osnovu zákona a na žiadosť generálneho presbytéria.

Osnovu zákona s istými výhradami prijalo so žiadosťou, aby bola zachovaná autonómia 34 zborov. 45 zborov dalo generálnemu presbytériu plnú moc, aby prerokovalo s vládou návrh zákona a obhájilo všetky autonómne práva zabezpečené doterajšími zákonmi. Ostatné zbory sa postavili proti osnove so žiadosťou, aby cirkev ďalej vyjednávala s vládou. Takýchto zborov bolo 200. Pomer hlasovania bol teda asi tento: 74 % proti, 10 % za a ani tak, ani tak 16%.

Generálny konvent, ktorý zasadal v Liptovskom Hrádku dňa 4. novembra 1948 sa uzniesol na tomto stanovisku:

„Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku berie s uspokojením na vedomie ustanovenia návrhu zákona o úprave platových, majetkových a niektorých iných pomerov duchovenstva cirkvi štátom uznaných, ktoré by kňazom a iným funkcionárom cirkvi mali zabezpečiť primerané služobné pôžitky. Rovnako potešiteľná je tendencia v rámci starostlivosti štátu zaistiť aj krytie ostatných výdavkov cirkvi, ak by si ich cirkev nemohla uhradiť z vlastných príjmových zdrojov.

Tieto ustanovenia návrhu zákona hodnotí ako kladný úmysel štátu voči cirkvi.

Ale akokoľvek kladne hodnotí vyššie uvedené ustanovenia osnovy, jednako nemôže bezvýhradne súhlasiť s návrhom zákona, lebo tak sa zdá, že autor návrhu alebo vôbec nepozná zriadenie našej cirkvi, alebo mu nevenoval potrebnú pozornosť a návrh vypracoval majúci pred očami len organizačné zriadenie rímskokatolíckej cirkvi. A cirkev kladné ustanovenia návrhu nemôže „vykúpiť“ ďalekosiahlymi ústupkami, ktoré by sa nevyhnutne museli uskutočniť podľa ostatných predpisov návrhu zákona.

Na zachovanie svojej duchovnej slobody ak cirkev chce plniť svoje poslanie vo svete, bezpodmienečne potrebuje samosprávu (autonómiu) ako nevyhnutnú podmienku svojho zdravého vývoja. Preto si ev. cirkev a. v. už v minulosti bránila toto svoje nezávislé postavenie a ubránila si ho aj proti najnepravnejším režimom. A nielen že si ho ubránila, ale si ho aj zabezpečila dvojstrannými zmluvami medzi štátom a cirkvou, kto-

ré boli potom imatrikulované aj do štátnych zákonných noriem.

Túto svoju autonómiu nemohla by ev. cirkev a. v. obetovať už ani z toho dôvodu, že svoj presbyteriálno - synodný správny systém pokladá za najdemokratickejšiu formu spravovania cirkevných vecí. Toto je priamo klasicky vyjadrené v § 9 platnej cirkevnej ústavy, ktorý hovorí, že „zo zboru pochádza všetka moc v cirkvi“. To v praxi znamená, že každý dospelý člen cirkvi môže sa zúčastňovať na jej správe, môže slobodne voľiť všetkých cirkevných činiteľov až po najvyšších hodnostárov. A môže ich nielen voľiť, ale kedykoľvek volať aj na zodpovednosť na svojich zhromaždeniach (konventoch), čo sa aj deje aspoň raz za rok. Toto zriadenie, zakladajúc sa na stáročnej tradícii, najlepšie zodpovedá nielen novej ústave bývalej ČSSR, podľa ktorej aj v štáte všetka moc pochádza z ľudu, ale aj zásadám správy cirkevných vecí, ako boli určené už v časoch apoštolských.

Evanjelická cirkev a. v. s vďakou vzala na vedomie, že platná ústava republiky zabezpečuje slobodu vierovyznania a náboženského presvedčenia. Musí však žiadať, aby jej boli dané aj praktické možnosti uplatniť tieto ustanovenia. Bez zachovania terajšej autonómie, ktorá vyplýva priamo z vierovyznania cirkvi, obsiahnutého v jej symbolických knihách, založených na Písme svätom, by tieto možnosti nemala; v najlepšom prípade boli by obmedzené na najmenšiu mieru. Autonómia neznamená totiž len autonómne spravovanie hmotných vecí v cirkvi a jej organizačných útvarov, ale nerozlučne je s ňou spojená aj nezávislosť duchov-

ných kazateľov Slova Božieho, ktorí len takto môžu s plnou zodpovednosťou pred Bohom a pred evanjelickým kolektívom vykonávať svoje vznešené poslanie. Narušenie autonómie znamenalo by narušenie pomeru, ktorý je dnes medzi zborom a kazateľom, a je predpokladom úspešného šírenia Slova Božieho, čo je najvlastnejším poslaním cirkvi. Narušenie autonómie bolo by takto v rozpore s cieľom a zmyslom cirkvi.

Z tohto zásadného stanoviska vyplýva jasne, že Evanjelická cirkev a. v. nemôže prijať ustanovenia, ktorých cieľom je obmedziť voľnosť a slobodu širokých vrstiev cirkevníkov pri voľbe duchovných všetkých stupňov.

A rovnako nemôže prijať ani obmedzenie voľnosti nakladať s cirkevným majetkom a spravovať ho, prijímať a na základe voľného rozhodnutia konventov ukladať príspevky v prospech cirkevného hospodárstva. Hmotné príspevky veriacich nechápe totiž len ako podiel na krytie rozličných výdavkov jednotlivých organizačných útvarov cirkvi, ale aj ako prejav duchovného života cirkevníkov, ktorí to pociťujú ako potrebu, a nie ako nanútenú povinnosť. Tohto prejavu sa cirkev nemôže vzdať ani z hľadiska svojho poslania, ani z hľadiska duchovného záujmu cirkevníkov. Takto teda by ani úplné krytie výdavkov cirkvi štátom nezodpovedalo konečným záujmom cirkvi. V tomto ohľade nemohla by prijať obmedzenie, ktoré by sa podľa návrhu malo uskutočniť.

A podobne nemohla by cirkev súhlasiť ani s rovnakým zdanením všetkých cirkevníkov, lebo cirkev aj pri zdanení svojich cirkevníkov riadila sa vždy slo-

vami Písma, že komu bolo viac dané, od toho sa viac aj žiada, čo je konečne princípom aj štátneho zdaňovania.

Keby sa osnova stala zákonom, to by znamenalo, že by o závažných veciach evanjelickej cirkvi rozhodovali neraz činitelia – neevanjelici, prípadne aj protievanjelicky a protinábožensky založení. Nevyhnutným následkom by bolo, že by sa aj do štátnej administratívy vnášal konfesijný boj. Lebo ani reprezentant štátnej administratívy, ale príslušník inej cirkvi nemal by potrebné porozumenie pre skutočné potreby a záujmy inej cirkvi a aj údovia cirkvi, zákrokmi štátnej administratívy postihnúť, sledovali by s istou nedôverou a predpojatosťou zásahy príslušníkov inej cirkvi.

A ďalej: keby sa osnova stala zákonom a spoločnosti bez akejkoľvek viery boli by postavené na úroveň náboženských spoločností, to by urážalo vysoko vyvinutý cit slovenského človeka. Následkom takéhoto stavu bolo by šírenie sa nekontrolovaných, fanatických a z hľadiska záujmu štátu nebezpečných všelijakých sekt a pochybných náboženských spoločností. V konečnom dôsledku bol by to útok na vieru a mravy nášho ľudu, ktorý by mohol mať po vážlivé následky aj pre celý národ.

Preto Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku, majúc na zreteli duchovný prospech svojich údov, ale aj záujem

štátu a národa, prosí, aby sa osnova nestala zákonom v takom znení, ktoré by obsahovalo vyššie uvedené a neprijateľné ustanovenia. Je toho názoru, že dnešná úprava jej pomeru k štátu vyhovuje z každého hľadiska. V jej rámci má štát dostatočnú možnosť pomáhať cirkvi mravne i hmotne v jej, aj z hľadiska záujmu štátu, významnej činnosti a má možnosť vykonávať aj dozor nad touto činnosťou, aký pokladá za potrebný.

Zhrnúc ešte raz všetko: Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku si želá, aby pomer cirkvi a štátu bol v označenom zmysle upravený jednotným zákonom tak, aby bola zaistená doterajšia stáročná sloboda a autonómia cirkvi, ktorou práve naša cirkev a. v. tak mocne pôsobila na demokratickú výchovu evanjelickej časti národa a mala takú významnú úlohu v zápase slovenského národa o ľudské, občianske a národné práva slobody, o lepšiu sociálnu spravodlivosť a taktu skutočný náboženský a mravný rast ľudu, o duchovný a národný vývoj a pokrok, o oslobodenie národa a politickú slobodu našej ČSR.“

***Zápis z generálneho konventu
Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku,
ktorý sa konal v Liptovskom
Hrádku dňa 4. novembra 1948,
s. 67 – 70***

(Pokračovanie nabadúce)

MALÁ KNIHA O VELKEJ TÉME

(Ad Adam Podžorski: Je křest dětí biblický?)

Téma biblickosti krstu dětí s jej centrálnou otázkou, či je křest dětí správný, je v církvi živou. Najmä medzi mladou generáciou rezonuje niekedy s väčšou, inokedy s menšou intenzitou. Preto

možno len privítať vydavateľský počin Sdružení Martina Luthera v ČR.

Toto v Českom Těšíně, Na Nivách 7 sídliace združenie vydalo „malú knihu o veľkej téme“, *Je křest dětí biblický?* – brožúrku, ktorej autorom je Adam Podžorski, duchovný Evanjelicko-augsburskej cirkvi v Poľskej republike a zároveň učiteľ Novej zmluvy na Biblickej škole v Dziegielowe. Z poľskej pôvodiny, v ktorej v r. 2000 knižočku vydalo Wydawnictwo Augusta, ju do češtiny preložila Anna Novotná – kurátorka (dozorkyňa) zboru Sliezskej cirkvi ev. a. v. v Ostrave. Foto na obálke je od Martina Piętaka, predhovor napísal Marek Říčan.

Útla, 24-stranová publikácia formátu A6 je rozčlenená na kapitoly: *Úvod, Krst Jánov, Čo znamená slovo „křst“?, Má křest nasledovať až po vyznaní viery? Príklady krstu, Zhrnutie.*

Kapitola *Príklady krstu* obsahuje rozbor niektorých oddielov Novej zmluvy, konkrétne zo Skutkov apoštolov: *Křst pri zoslaní Ducha Svätého, Křst dvora-*

na etiópskej kráľovnej, Křst Saula v Damašku, Křst Kornelia a jeho domácich, Křsty v domácnostiach.

Adam Podžorski je vekom (*1953), aj skúsenosťami v duchovno-pastierskej službe zrelým farárom v cirkevnom zbore Skoczov v poľskej časti Těšínska. O křte dětí hovorí nie na základe argumentov z dejín, alebo z praxe, ale sústreďuje sa na to, čo sa o tejto téme dozvieme z Biblie.

Na základe textov Písma svätého sa dotýka otázky, či má biblické opodstatnenie iba křst dospelých, ktorí uverili a či má byť křst vykonaný úplným ponorením do vody. Čo na otázku, či je křst dětí biblický vraví autor, sa dočítate v jeho brožúrke – knihe síce neveľkej formátom či počtom strán, ale nesmierne cennej pre aktuálnosť témy, ktorou sa zaoberá aj pre spôsob prístupu k nej.

Knižočku Adama Podžorskeho *Je křest dětí biblický?* úprimne odporúčam duchovným a učiteľom náboženstva, či už pri prípravných rozhovoroch pred křtom alebo v katechetickej práci. Táto cenovo každému dostupná publikácia je hodná pozornosti aj našej mládeže, ako aj čitateľov všetkých generácií, ktorí odpovede na závažné otázky hľadajú v Biblii. K dispozícii je na našich farských úradoch aj v kníhkupectve na Legionárskej ul. 2.

MARTIN ŠEFRANKO
zborový farár

Úryvok z knihy švédskeho evanjelickeho farára a spisovateľa Tomasa Sjödi-
na. Do slovenčiny už boli preložené je-
ho knihy Keď lístie zo stromov opadne,
vidíme ďalej z našej kuchyne a Rezerv-
ná energia. Jeho kniha Prasknuté hale-
luja sa nevenuje len kostolným zvonom
ako takým, ale je aj rozprávaním o hľa-
daní duchovných vecí počas všedných
dní a o prasklinách v našom živote, cez
ktoré k nám preniká svetlo. Autor v úryv-
ku rozpráva o svojom stretnutí so slo-
venským zvonárom Róbertom Farka-
šom z Košíc.

Roba Farkaša mnohí ľudia v Koši-
ciach volajú „Zvonárom Matky Božej“. Myslia pritom na zvonára z románu Chrám Matky Božej v Paríži. Nie je medzi nimi veľká podobnosť, až na jedno osudové puto. Ich dátum narodenia. Victor Hugo napísal, že Quasimodo sa narodil 11. novembra 1481. Robo sa narodil v ten istý deň, no 500 rokov neskôr. Okrem toho ich ešte spája vášnivá láska k zvonom, túžbu dozvedieť sa o nich viac a ryšavé vlasy.

Predo mnou v kresle sedí niekto skutočne neobyčajný, mladý muž, ktorý celý svoj život zasvätil s našou dobou takmer nezlučiteľnej veci - zvonom. Nezdráha sa povedať, že chce byť najlepším v odliavaní zvonov a zvonení na celom Slovensku a možno aj na celom svete. Navyše tvrdí, že mu túto úlohu dal sám Kristus. Je to 26-ročný muž útlej postavy s briadkou a vlasmi stiahnutými do chvosta.

Láska k zvonom sa v Robovi prebu-

dila veľmi skoro. „V dedine, kde som vyrástol, bol kostol s tromi zvonmi, všetky vydávali úžasný zvuk. Už ako malého chlapca ma tie zvony fascinovali, často som sa započúval do ich hlasov a žasol nad tým, ako spolu ladia,“ rozpráva a opisuje ako začal premýšľať nad tým, ako to asi vo veži vyzerá a čo za vec vydáva také nádherné zvuky.

Zvon videl prvý krát pred Východoslovenským múzeom. Ako štvorročný bol na prechádzke s mamou. Nezasvätenému sa to chápe len ťažko, no keď Robo rozpráva o týchto veciach, cítite, že sa dotýka veľmi dôležitého momentu svojho života. Momentu, ktorý bol dôležitý vtedy a ostal ním až dodnes. Tam sa začal príbeh, ktorý viedol až k tomu, že počas nášho rozhovoru povedal: „Zvony zachránili môj život.“

V miestnosti, kde sedíme, vládne ticho. Nikto z nás nič nehovorí. Robo sa na dlhšie odmlčí. Keď opäť prehovorí, dostaneme sa až ku chorobe, ktorá ho postihla, keď bol ešte malý, a ktorá neskôr vyústila do otravy krvi, takže skončil na oddelení intenzívnej starostlivosti. I keď odvtedy prešlo veľa rokov, spomína si na to veľmi jasne.

„V ten deň bolo veľmi teplo. Pozeral som sa von z okna. Stmievalo sa. Z ničoho nič sa obloha zatiahla. Vyzeralo to, akoby sa blížil koniec sveta.

Obloha bola čoraz tmavšia a Robovi

sa pohoršilo. Posledné, na čo si spomína, sú strašné bolesti. Až dodatočne sa Robo dozvedel, že situácia bola taká kritická, že upadol do kómy, no lekárom sa podarilo zachrániť mu život. Trvalo však niekoľko rokov, kým sa z toho zdravotne pozviechal. Život sa po čase vrátil do normálu a Robo na nemocnicu a na svoj nočný zážitok viac nemyslel. Až do svojich jedenástich rokov.

„Jedného večera som nemohol zaspať. Z diaľky som počul hrom a pamätám si, že mi myslou preblesklo, že sa do mesta ženie búrka.“ Rovnako jasne potom opisuje niekoľko okamihov, ktoré sú v mnohom hraničné.

„Zrazu som videl seba samého, ako vstávam od dákeho stola, pri ktorom som sedel v nemocnici. Moje telo bolo akoby otvorené a priehľadné. Videl som Košice, strechy domov, staré známe domy a nakoniec kostolnú vežu. Silno fúkalo. Nasledoval iný obraz. Boril som sa v bahne. Všade okolo mňa boli ľudia, ktorí sa tiež snažili prebojovať sa cez bahno, no mnohí ešte viac zapadli. Úporne som bojoval, situácia však bola čoraz alarmujúcejšia. Ďalší obraz. Videl som tunel, na jeho konci bolo svetlo. Aby som sa ku svetlu dostal, musel som vyjsť po zdanlivo nekonečných schodoch. Pomyslel som si, že potrvá večnosť, kým vyjdem až hore. Na počudovanie som sa však za chvíľku dostal do polovice schodov.“

Robo prerušuje svoje rozprávanie a vraví, že v sebe doteraz nosí pocit, ktorý mal, keď stál v polovici schodov:

„Mal som pocit, akoby som všetko a všetkým vedel odpustiť, mojim spolužiakom, tým, ktorí mi ubližovali, že by som v tom momente vedel objasniť

môjho najväčšieho nepriateľa. Prišiel nový obraz. Brána a pred ňou veľký zástup ľudí. Vládne medzi nimi panika, búchajú na bránu a snažia sa cez ňu dostať dovnútra. Vtedy som si všimol, že v spodnom rohu brány bol malý vchod. Prešiel som ním a keď som sa otočil, uvidel som, aká bola brána obrovská. Pokojne by cez ňu prešlo niekoľko kamiónov vedľa seba.“

Posledný obraz. Robo prichádza ku stolu, pri ktorom sedí dvanásť ľudí.

„Jeden starý muž si ma všimol, zdvihol sa a podišiel ku mne. Zobral ma za ruku a viedol ma k dverám. „Musíš odtiaľto odísť“, povedal mi. Vtedy sa zjavil ešte jeden človek a priblížil sa ku mne. Ja osobne verím, že to nebol nikto iný ako sám Ježiš Kristus. Povedal mi, že sa mám vrátiť späť do života a odlievať zvony. Dole schodmi som bežal. Bežal som o život.“

Robo na nás uprie pohľad, ktorý hovorí, že mu nemusíme veriť. Neočakáva to od nás. Ešte si stihnem pomyslieť, že v hraničných stavoch medzi chorobou a zdravím alebo spánkom a bdením by sa určite dalo nájsť vysvetlenie na všetko, čo mi porozprával. Nenachádzam však dôvod, aby som veril niečomu inému, než že to bolo tak, ako povedal. Keby ho ten človek, ktorého stretol, vyzval stať sa niečím iným. No odlievačom zvonov? Keby chcel 11-ročný chlapec pôsobiť zaujímavovo, vymyslel by si niečo iné.

Čas beží a Robo rozpráva, že nad svojím stretnutím s Kristom a nad Jeho výzvou niekedy premýšľal, že z času na čas pochyboval o všetkom, aj o tom, či sa to vôbec stalo.

„Raz skoro ráno som ležal v posteli a keďže som nemohol zaspať, išiel som

von. Boli tri hodiny ráno. Bezcieľne som sa prechádzal v okolí, až som sa dostal ku kostolu. Stlačil som kľučku zadných dverí, ktoré vedú do zvonice. Neboli zamknuté, a tak som ich otvoril a vyšiel

hore. Keď som stál vo veži, všimol som si, že na jednom zvone je odliatok Ježišovej tváre. Bola veľká ako dlaň. Keď som sa na ňu pozrel, odrazilo sa od nej akési svetlo a celá tvár sa rozžiarila.

A potom Robo spravil niečo, na čom sa sám pri rozprávaní smeje:

„Zobral som do rúk lano k zvonu s Ježišovou tvárou a začal som zvoniť zo všetkým síl. Kým som zvonil, cítil som, ako miestnosťou veje vietor. Celý som sa do toho vložil, zvon sa kýval vpred a vzad a spieval svoju pieseň. V tej chvíli som vedel, že to je skutočnosť.“

„Nebol to len sen?“ spýtal som sa.

„Nie, nie. This was real“, odpovedal. „Toto bolo skutočné.“

Robo Farkaš zdôrazňuje, že nemá vo zvyku veci prikrášľovať. Hovorí, že rozpráva len o tom, čo si pamätá. Len to, čo sa stalo. Nič viac, nič menej.

Ako sa Robo sám vyjadril, od tej noci sa začal „zblížovať so zvonmi“. Už ako teenager si v knižnici začal požičiavať knihy o odlievaní zvonov. O remese si toho veľa načítal. Rad za radom navštevoval kostolné veže v regióne, aby sa o rôznych zvonoch naučil čo najviac. Dnes tvrdí, že každý zvon spozná po „hlase“, i keď ho počuje z veľkej diaľky.

Ako dvanásťročný zvonil prvý krát.

Bolo to v kostole Márie Magdalény vo Vyšnom Medzeve. Tamojší dobroprajný zvonár si všimol chlapcov nezvyčajný záujem o zvony a dovolil mu zvoniť.

„Úžasným pocitom bolo už len vystupovať do ve-

že s vedomím, že smiem zvoniť. Bol som nevýslovne šťastný, a to napriek tomu, že som potom viac ako hodinu poriadne nepočul,“ hovorí.

O pár rokov neskôr začal zvony vyrábať sám. Najprv len malé plechové zvony, lebo to bolo jednoduchšie a lacnejšie. „No čoskoro sa vo mne rozhorel oheň nadšenia,“ dodáva. Na dvore za domom si postavil malú vyhňu, nie veľmi väčšiu ako je kôlnička. Tak sa učil odlievať. Na policiach pozdĺž stien je niekoľko z jeho prvých výrobkov, ktoré rozprávajú príbeh v bronz. O Robovom živote a jeho raste ako odlievača. V súčasnosti študuje na Strojníckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach.

„Keď doštudujem, chcem sa živiť výrobou kostolných zvonov. Podľa mojich informácií na celom Slovensku vyrába zvony len jeden človek, no zameriava sa skôr na suvenírové zvony než na zvony, ktoré majú mať duchovnú službu. Ak sa nebudem vedieť užiť na Slovensku, budem si hľadať prácu v zahraničí.“

Robo zvoní pravidelne v Katedrále sv. Alžbety. V krátkom príspevku v relácii Cityfolk zvoní Robo na veľkom zvone, ktorý ho potom, čo nabral plnú

rýchlosť, zdvíha pri každom tempe slušný kúsok do vzduchu.

Pýtam sa Roba, či zvonenie považuje za súčasť svojho duchovného života, za istú formu uctievania?

„Niekedy áno, no nie vždy. Závisí to od momentálnych emócií. Niekedy si však zrazu uvedomím, že to ja som rozozvučal zvony, ktoré zvolávajú ľudí, že to ja som tým prepojením v niečom väčšom. Omnoho väčšom.“

Ten majestátny, mohutný zvuk z kostolných zvonov pre mňa nie je len spôsob ako niečo oznamovať. Považujem ho za nadpozemský zvuk. Zvony na zem zosielajú duchovnosť, no dnešní ľudia sú takí uponáhľaní a zatvrdnutí, že tento zvuk neprijmú, a tak sa od nich vráti späť k Bohu.“

Robo tvrdí, že každý z troch košických zvonov má svoj osobitý a krásny zvuk, a keď zvoní naraz, vytvárajú pozoruhodnú harmóniu. Dnešné zvony nahrádzajú tie, ktoré štát počas prvej svetovej vojny zrekviroval. Vďaka zbierke veriacich odlial zvonársky majster Alexander Buchner v roku 1926 nové zvony. Najväčší zvон sa volá „Zvon Božského srdca“ a váži 1530 kilogramov. Na spodnom okraji zvonu sú vyryté mená všetkých hrdinov, ktorí padli v prvej svetovej vojne. Preto sa niekedy nazýval aj „Zvon padlých vojakov“. Druhý zvон sa volá „Zvon Svätého Ondreja“ a váži 450 kilogramov. So svojimi 40 kilogramami je najmenším zvonom „Umieráčik“.

Do majestátnej Urbanovej veže vedie 110 schodov. Robo sa klaustrofobicky úzkym schodiskom vyšťverá hore a späť nadol niekoľkokrát za týždeň.

„Ak by som mal spočítať, koľko schodov som vyšľiapal, už by som bol asi dávno v nebi“.

Onedlho sa musíme rozlúčiť a odísť. Rozprávame sa však ešte chvíľu o tom, čo kňaz v Dóme sv. Alžbety povedal o srdci alebo duši zvonov, že zvony cítia a reagujú. Robo hovorí:

„Keď sa zvonu prihovoriš svojimi rukami, odpovie ti svojím srdcom. Ak niekto zvoní len silou, bez citu, bude zvон len hučať a nikdy z neho nevyjde hudba. No ak niekto zvoní s láskou, tak ako keď niekto hrá s láskou na hudobný nástroj, je to počuť. Zvон si vyžaduje citlivé zaobchádzanie, musíš mu rozumieť, musíš sa vcítiť do jeho pohybov, musíš vedieť, kedy ho umlčať a kedy ho znovu rozozvučať. Jednoduché musíte vedieť ako naňho, podobne ako na koňa, ktorého bičom poháňame vpred. Každý zvон sa pohybuje a kmitá inak. Aby zvон vydával pekný zvuk, treba s ním pracovať. Umenie spočíva v tom, že viete vyčkať na moment, keď sa zvон otáča a až vtedy zatiahnete za lano.“

TOMAS SJÖDIN
zo švédštiny preložila
Zuzana Zelenáková,
študentka z internátu v EDS

NÁBOŽENSKÁ PRÍSLUŠNOSŤ OBYVATEĽOV ZEME V ŠTATISTIKE

Americkí misionológovia David Barrett, Todd Johnson a Pewter Crossing uverejnili pravidelnú ročnú štatistiku príslušnosti obyvateľov Zeme k náboženstvu. 33 % obyvateľov v r. 2011 sa hlásilo ku kresťanstvu, z toho 49,2 % boli rímskokatolíci. Počet obyvateľov Zeme je 6,9 miliardy. Z toho tretinu, t. j. 2,31 miliardy, tvoria kresťania.

Štatistika vo svete vyzerá podľa nich takto:

- kresťania 2 306,6 miliónov - 33,0 %;
- moslimovia 1 578,4 milióna - 22,5 %;
- hinduisti 951,5 milióna - 13,6 %;
- bez príslušnosti k náboženstvu 657,8 milióna - 9,4 %;
- budhisti 468,4 milióna - 6,7 %;
- príslušníci náboženstiev s koreňmi v Číne 457,8 milióna - 6,5 %;
- prívrženci niektorej ľudovej viery 269,4 milióna - 3,8 %;

- ateisti 137,5 milióna - 1,9 %;
- prívrženci nových náboženstiev 63,8 milióna - 0,9 %;
- sikhovia 24,0 miliónov - 0,3 %;
- židia 14,8 milióna - 0,2 %;
- iní 58 miliónov - 1,2 %.

Najrýchlešie pribúdajú kresťania, z nich najmä tzv. neviazané cirkvi, t. j. letniční, charizmatici a novocharizmatici. Tretí najrýchlejšie pribúdajúci sú protestanti. Najmenší rast zaznamenávajú pravoslávne cirkvi. Najviac kresťanov žije v Európe. Rýchlo pribúdajú kresťania aj v Afrike. Na južnej pologuli žije spolu 1 396 milióna kresťanov, čo je 64 %. Na severnej pologuli je ich 789 miliónov, čo je 36 %.

Prevzaté z www.evanjelic.sk – podľa (evl.fi)

ŠTATISTIKA EVANJELIKOV – LUTERÁNOV VO SVETE ZA MINULÝ ROK 2010

Členské cirkvi Svetového luteránskeho zväzu (SLZ) podľa práve zverejnenej štatistiky za rok 2010 vykazujú pokračovanie v rozširovaní členstva. Ku koncu roka 2010 mal SLZ 145 členských cirkví, 11 jednotlivých cirkevných zborov a 1 cirkevnú radu so 70 308 294 členmi, čo je nárast o 213 559 členov alebo o 0,3 % oproti predchádzajúcemu roku. Podľa svetadielov to vyzerá takto: Afrika: nárast takmer o 700-tisíc členov,

Ázia: nárast o asi 50-tisíc členov, cirkvi Latinskej Ameriky a Karibiku vzrástli asi o 10 tisíc osôb. Cirkvi v Európe a Severnej Amerike však hlásia opätovne pokles: v Európe asi o 400-tisíc a v Severnej Amerike o viac ako 84-tisíc členov. V roku 2010 sa počet členov cirkví „luteránskej rodiny“ nepatriacich do SLZ zvýšil o 23 891. Členov luteránskych cirkví vo svete je teda približne 74 miliónov (73 995 576). Viacej ako

milión členov má 16 cirkví. Najväčšia je švédská cirkev so 6,7 mil. členov. Nasleduje evanjelická luteránska cirkev Tanzánie s 5,6 mil. členov, Etiópska evanjelická luteránska cirkev Mekane

Jesus s 5 576 156 a ev. lut. ľudová cirkev v Dánsku má 4,5 mil. členov.

Prevzaté z www.evanjelik.sk

ALOIZ RIGELE A JEHO PORTRÉTY NA LUTHEROVOM DOME – PALISÁDY 46 A 48

Najväčšiu časť tvorby portrétistu, medailistu, a významného bratislavského sochára nájdeme na viacerých cintorínoch Bratislavy, najmä na evanjelickom cintoríne na Kozej bráne. Vo svojej tvorbe – po dôkladnom vzdelaní na viedenskej Akadémii výtvarných umení a po návšteve Ríma, nadšení pre taliansku renesanciu, hľadal vlastný výtvarný rukopis. Jemná práca v portrétnej tvorbe či na medailách a reliéfoch v jeho dielach v spolupráci s architektmi nadobudla jednoduchšie a robustnejšie tvary.

Aj viedenský architekt Július Schmidt v roku 1912 si na výtvarnú spoluprácu na stavbe bývalej Evanjelickej nemocnice na Partizánskej ulici zvolil mladého, vtedy tridsaťročného sochára Aloiza Rigeleho. Nad každý vstup do budovy vytvoril vysoké reliéfy z bieleho pieskovca masívnejších a jednoduchších tvarov, vyjadrujúcej jej poslanie: starostlivosť o siroty a chorých, bezvládných. Reliéfy sú dominantami červenej tehlovej steny veľkej budovy.

Budovu Evanjelickej nemocnice staval nemecký zbor v Bratislave, ktorý všetky svoje úspory, milodary investoval do budovania a zveľaďovania svojich objektov. A tak bolo logické, že aj

pri projektovaní Lutherovho domu na Palisádach bude potrebné na budovu umiestniť výtvarný akcent. Architekti Christian Ludwig a Augustin Danielis v roku 1931 navrhli jednoduchú, päťpodlažnú funkcionalistickú budovu s poslaním administratívneho centra s bytmi v horných podlažiach. Od počiatku ráтали s výtvarným dielom. Zbor sa rozhodol pripomenúť významné osobnosti svojej pohnutej histórie na fasáde Lutherovho domu. Bolo samozrejmé, že medailóny s portrétmi vytvorí najlepší súčasný bratislavský portrétista Aloiz Rigele.

A tak na fasádu dvoch schodísk umiestnili tri dvojice významných osobností, ktoré boli rozhodujúce pre reformáciu a evanjelický zbor v Bratislave, vtedajšom Prešporku.

Osobnosti usporiadali zvrchu od najstarších čias postupne až po 19. storočie. Rad osobností sa začína od najdôležitejších – na schodište bližšie k Štefánikovej ulici najvyššie (vchod č. 48) umiestnili portréty reformátorov Martina Luthera a Filipa Melanchtona, o poschodie nižšie sú zobrazení dvaja bratislavskí farári Jozua Wegelin a Anton Reiser a nad prízemím Matej Bel a Ján Ribiny.

Nad vchodom č. 46 je najvyššie na

Nad vchodom č. 48 najvyššie sú portréty reformátorov Martina Luthera a Filipa Melanchtona, nižšie sú zobrazení dvaja bratislavskí farári Jozua Wegelin a Anton Reiser, nad prízemím Matej Bel a Ján Ribiny. Nad vchodom č. 46 je najvyššie zobrazený Paul Gerhardt a August Hermann Francke, nižšie je Ján Vibeg a Ján Weissbeck a nad prízemím sú František Samuel Stromský a Ľudovít Geduly. Fotografie v celom príspevku Peter Rybár.

portrétoch zobrazený **Paul Gerhardt** a **August Hermann Francke**, nižšie je **Ján Vibeg** a **Ján Weissbeck** a nad prízemím na reliéfoch sú **František Samuel Stromský** a **Ľudovít Geduly**.

Keďže mnohým z nás už mená týchto významných osobností nie sú veľmi známe, chcem predstaviť tých, ktorí sa veľmi zaslúžili o rozvoj bratislavského evanjelického cirkevného zboru a jeho vzdelanosti.

Písať o Dr. Martinovi Lutherovi a Filipovi Melanchtonovi by asi nebolo veľmi potrebné, pretože všetci sme sa o nich učili a existujú aj monografické portréty, a tiež pôsobivé operné „prerozprávania“ Lutherovho života, aj vecné, tak-

mer dokumentačné filmové spracovanie Lutherovho života a pôsobenia.

Potrebné je však priblížiť životy a pôsobenie ďalších osobností, ktoré boli vybrané ako symboly, aby zdobili Lutherov dom – centrum bratislavského evanjelického zboru, v ktorej dnes sídli Generálny biskupský úrad ECAV.

Wegelin – iniciátor stavby prvého evanjelického kostola

Prvým je **Dr.Th. Jozua Wegelin**. (* 11. 1. 1604 v Augsburgu), ktorý v Tübingene vyštudoval teológiu a r. 1626 bol promován. Na krátky čas dostal miesto ako diakon v Budweileri, ale už r. 1627 ho povolali do Augsburgu. V r. 1629 spo-

Jozua Wegelin a Anton Reiser

lu s ďalšími 13 protestantmi však musel odísť do exilu kvôli Reštitučnému ediktu, ktorým odobrali evanjelikom majetky, obsadili kláštory a fary. Toto rekatoľizačné nariadenie cisára Ferdinanda II. bolo vrcholom prenasledovania evanjelikov počas 30-ročnej vojny. Po troch rokoch, keď r. 1632 švédsky kráľ Gustáv Adolf víťazne vtiahol do Augsburgu, vrátil sa tam aj Wegelin a stal sa archidiakonom v kostole Barfüsser – žobráčskych mníchov a aj v nemocničnom kostole Sv. Ducha, ale už r. 1635 zvíťazila katolícka strana a Wegelin z Augsburgu definitívne odišiel. Až Westfálsky mier r. 1648 vrátil náboženský mier do Nemecka.

Do Pressburgu – dnes Bratislavy, ktorý bol veľkou väčšinou evanjelický, bol Wegelin pozvaný za prvého farára a seniora kontubernie (dnešný seniorát). Toto pozvanie bolo pre rastúci zbor mimoriadne šťastným krokom. Jozua Wegelin bol nielen dôkladne vzdelaný, ale predovšetkým hlboko veriaci kňaz, ktorý sa verne držal pravého evanjelic-

kého učenia, svojou vernosťou ochránil veľký zbor pred rozkladnými vplyvmi, ale bol aj autorom viacerých piesní, ktoré zaradili po Prešporského (nemeckého) spevníka a modlitieb. Prvú knihu modlitieb Augsburger Betbuch vydali najprv r. 1648 a potom ešte niekoľkokrát, a duchovné dielo vydali až r.1660 v Norimbergu. V Bratislave Wegelin našiel zbor, ktorý sa zhromažďoval v nedostačujúcom a technicky už nevyhovujúcom Armprusterovskom dome vedľa radnice na dnešnom Hlavnom námestí. Zbor napísal žiadosť do Viedne o povolenie stavať modlitebňu – chrám a 31. marca 1636 kráľovské povolenie prišlo. Už 19. mája položili na miesto svojho zbúraného domu pri radnici základný kameň. Nadšenie a túžba po novom kostole bola taká veľká, a hoci počas stavby sa objavovali nepriateľské zásahy od katolíckej vrchnosti, už o dva roky neohrozený Józua Wegelin 18.decembra 1638 kostol vysvätil (370. výročie vysviacky sme pred 3 rokmi v Evanjelickej Bratislave pripomenuli článkom bratislavského rodáka, farára Metzla) a nazvali ho kostolom Sv. Trojice. V kázni, ktorú si Wegelin pripravil na túto udalosť a neskôr ju aj vytlačili, ukázal, že cieľavedome sa na Pána Boha treba spoliehať v každej biede, lebo On je stále na pomoci.

Iba 36-ročný Jozua Wegelin 14. septembra 1640 náhle zomrel, krátko potom, čo dosiahol doktorský titul.

V Bratislave sa mu narodil aj syn Sigmund, ale jeho prvá žena zomrela. Ešte raz sa oženil v januári 1640.

Jozua Wegelin bol vzorom nielen čistotou svojej viery, ale aj prísny životom evanjelického kňaza, bol príkla-

dom pre ľud. Poznanie jeho diela môže dodnes ukazovať cestu, po ktorej máme kráčať za svojim spasením.

Odvaha a rozhodnosť mladého farára a seniora Jozuu Wegelina – objednávateľa prvého evanjelického, renesančného kostola, počas piatich rokov jeho účinkovania v Bratislave boli veľkým požehnaním pre evanjelický zbor, ktorý v prvej polovici 17. storočia tvorila väčšina obyvateľstva mesta.

Odobratie kostola, vyrabovanie strieborného oltára, vzácnych kalichov, kanvíc a celého interiéru – milodarov šľachticov, mešťanov, remeselníkov i prostých ľudí, a jeho premenu na jezuitský kostol v r. 1672, odobratie druhého kostola a obsadenie prvého gymnázia s veľkou knižnicou už Wegelin nezažil.

Reiser – martýr za slobodu viery

Druhou významnou osobnosťou je Anton Reiser (7. marca 1628 – 27. apríl 1686). Pochádzal síce rovnako ako Jozua Wegelin z Augsburgu, ale po matke bol synovcom významného bratislavského farára Daniela Schmidta. Štúdiá skončil s titulom magister v júni 1651. Na odporúčanie svojho uja, farára Schmidta po ordinácii v Regensburgu, ho r. 1654 nemecký evanjelický zbor pozval za farára do Banskej Štiavnice. Ale r. 1659 prišiel do Bratislavy, kde už v apríli 1659 podpísal zákony kontubernie. Druhá polovica storočia priniesla prenasledovanie všetkých protestantov, v čom „vynikal“ najmä krutý arcibiskup Selepčeni – Pohronec. Už pri stavbe druhého maďarsko-slovenského evanjelického kostola v r. 1658 kládol richtárovi a staviteľovi kostola Andrejovi Segnerovi všetky možné prekážky, ale na

začiatku r. 1672 jeho nenávisť vzrástla najmä preto, že sa márne usiloval získať kľúče od oboch kostolov a tak ich odobrať. A tak v máji 1672 zorganizoval v Trnave mimoriadny súd, na ktorý predvolal všetkých štyroch prešporských farárov a všetkých významných mešťanov – evanjelikov – spolu asi 320 ľudí, uväznil a nútil ich podpísať reverzy, prestúpiť na katolícku vieru a dôkaz prisahať na Máriu. Bratislavu medzitým obsadili kráľovskí vojaci, 18. júla rozbili dvere gymnázia a cez gymnázium vošli do kostola, ktorý obsadili, a podobne obsadili i druhý kostol. Nemecký kostol zobrali jezuiti, maďarsko-slovenský rehoľa uršulíniek. Anton Reiser bol väznený od 18. júla, keď obsadili kostoly, až do rána 4. augusta 1672. Tým, ktorí nepodpísali reverz, zmenili rozsudok smrti za vyhnanstvo. Vtedy musel Reiser rýchlo opustiť Uhorsko a nikdy sa sem už nevrátil. Spolu s ním musel odísť aj farár Mgr. Valentin Sutorius a konrektor gymnázia Mgr. Christian Pihringer, ktorí reverzy nepodpísali. Museli všetok majetok nechať a v skorom ráne 4. augusta – rovno z väzenia – museli opustiť Bratislavu. Každý mal právo zobrať si iba dvanásť kníh. Druhá manželka Antona Reiser a ich sedem detí – prvá zomrela a zanechala dvoje detí – ho neskôr nasledovala, keďže v tom čase bola v požehnanom stave.

Anton Reiser sa uchýlil do rodného Augsburgu, kde sa stal rektorom gymnázia a knihovníkom.

Anton Reiser – ako človek s bohatým literárnym nadaním, zanechal pozoruhodné literárne dielo v latinčine a nemčine. Treba spomenúť *Rozlúčkový list evanjelickému zboru v Bratislave, Krátke pojednanie ako sa podľa Biblie treba*

správať na verejnosti. Svoje trpké skúsenosti s katolíckym fanatizmom opísal v *Náboženskej rozprave a utrpení prenasledovaných učiteľov v Uhorsku* a podáva presvedčivé svedectvo v spise *Martyrologium Hungariae*.

Po medziobdobí v Oehringene sa r. 1678 stal hlavným pastorom v kostole sv. Jakuba v Hamburgu, kde získal titul Dr.Th. a vydal aj viacero svojich literárnych diel.

Anton Reiser zažil najkrutejšiu dobu cirkevnej histórie.

Na záver treba povedať, že fanatizmus arcibiskupa Selepčeniho - Pohronca a jeho prenasledovanie evanjelikov v celej histórii cirkvi nemá páru a jeho zločiny dodnes katolícka cirkev nevníma (nedávno o ňom uviedli v televízii neobjektívny, oslavný dokument s názvom *Hviezda slovenského neba*).

Svedectvo o osudoch farárov a učiteľov, odsúdených v Selepčeniho prešporských súdoch do otroctva na galeje napísali aj Tobiáš Masník, Juraj Láni, Daniel Sinapius Horčíčka, Štefan Pilárik a ďalší. Z Uhorska bolo vtedy vyhnaných 300 učiteľov a kňazov

Matej Bel z Očovej, Veľká ozdoba Uhorska - Magnus decus Hungariae

Mimoriadnou osobnosťou v histórii evanjelickej cirkvi, nielen v Bratislave, je slovenský encyklopedista Matej Bel. Pochádzal z jednoduchej roľnícko-remeselníckej rodiny. Narodil sa 24. marca 1684 mäsiarskemu majstroví, ktorého prezývali Funtík. Jeho talent sa zavčas prejavil, a tak na radu priateľov ho rodičia dali do škôl - najprv v rodnej Očovej, potom v súkromnej škole v Lučenci, v Kalinove a v Dolných Strhároch, aby sa nakoniec dostal

pod dobré vedenie Jána Pilárika v Banskej Bystrici. Potom nakrátko v bratislavskom lýceu. Kvôli maďarčine bol istý čas vo Vespréme a Pápe. A začínalo sa nepokojné 18. storočie a s ním Rákóciovské nepokoje, ale jeho duchovný svet začal zaujímať pietizmus, a najmä slávny August Hermann Francke - duša hallského pietizmu ako i ďalšie osobnosti nemeckej teológie, aj túžba po dôkladnom vedeckom štúdiu, takže všetky tieto pohnútky Mateja Bela r. 1704 dovedli na štúdiá do Halle. A dokonca Bel sa stal vychovávateľom práve v dome svojho obdivovaného Franckeho a neskôr aj učiteľom. A tak sa dôkladne pripravil na budúcu výchovu a aj praktickú výučbu. V r. 1707 štúdiá skončil a vzápätí dostal dve pozvania - mal sa stať vychovávateľom v bohatej rodine vo východnom Frísku a zároveň ho volali do Banskej Bystrice za konrektora gymnázia a pomocného kazateľa evanjelického zboru. Vzápätí však vážne ochorel a potom prijal vedenie kláštornej školy pri Magdeburgu. Ale Bystrica ho znovu volala a tak na jar 1708 sa vybral domov. Zastavil sa ešte v Berlíne a Wroclavi, aby spoznal významných ľudí.

Superintendent Štefan Pilárik ho ordinoval a tak nastúpil jednak za konrektora, neskôr za rektora a kňaza v kostole sv. Alžbety. Hoci v Banskej Bystrici odobrali ostatné kostoly už r. 1676, špiťalsky kostol na Dolnej ulici bol ešte evanjelický. Ale i ten odobrali a potom Bel ostal len rektorom gymnázia. Rok 1713 bol rokom, kedy zúrila mor a evanjelické lýceum v Bratislave stratilo všetkých žiakov. Aby lýceum znova ožilo, za rektora lýcea pozvali erudovaného a usilovného Bela. A tak už r. 1714 sa za-

čala jeho organizačná tvrdá práca ktorej výsledkom boli reformy vo vyučovaní – pedagogický realizmus, ktorý spoznal v Nemecku, zaradil výučbu materinského jazyka, reálnych predmetov: zeme-
pis, dejepis, fyziku, botaniku, a oživené lýceum získalo veľmi dobrú povest' a vyhľadávali ho žiaci z celého Uhorska. Ako láskavý učiteľ – sponzor – platil po-
byt 20 žiakom na lýceum.

Keď r. 1719 zomrel farár Mirus, Bel dostal miesto prvého (nemeckého) fa-
rára a neskôr sa stal seniorom.

Jeho rozsiahla činnosť sa začala už v Banskej Bystrici, keď iba ako 25-roč-
ný pripravoval na vydanie Bibliu, r. 1709 v Halle vydal Nový zákon a spolu s Da-
nielom Krmanom i napriek názorovým rozdielom (D. Krman obhajoval lute-
ránsku ortodoxnosť a nesúhlasil s pie-
tizmom – hlbokou osobnou zbožnos-
ťou, ktorú zastával Bel) už r. 1722
vydali preklad Biblia sacra, to jest Bib-
lí svatá – teda kralickú Bibliu, v ktorej
urobili korektúry, ktorú volajú hallská
Biblia. I preto ho Daniel Krman prijal –
napriek názorovým rozdielom – keď
ho okrem manželky ako jediný človek
počas 9 rokov smel ako svedník nav-
števovať vo väzení na Bratislavskom
hrade – až do Krmanovej smrti.

Okrem toho, že vydal v maďarčine
preklady pietistu Jána Arndta a neskôr
ich vydal aj v bibličtine. Pre lýceum na-
písal učebnice latinčiny a nemčiny.

Všetka spomínaná aktivita však sme-
rovala k dôkladným bádaniam, vedec-
kému poznaniu. Jeho fara na Konvent-
nej ulici v Bratislave sa stala miestom
stretnutí všetkých významných vedec-
kých osobností nielen Prešporku, ale
i návštevníkov mesta. Písal v mnohých
jazykoch do vedeckých časopisov, bol

Matej Bel

členom vedeckých spoločností a akadé-
mií v Berlíne, Jene, Londýne, Olomou-
ci, mal v úmysle v Bratislave založiť
podobnú vedeckú spoločnosť celého
Uhorska – štatút existuje – a chcel vydá-
vať vedecký časopis *Observationes Po-
sonienses* (Bratislavské pozorovania).
Keďže však všetci členovia boli protes-
tanti – jezuiti nedovolili. I tak má toto
úsilie pre históriu vedy veľký význam –
je prvým pokusom o vznik vedeckej in-
štitúcie na Slovensku.

Slávnym sa stal predovšetkým obsiah-
lym encyklopedickým dielom – *Notitia
Hungariae novae historico-geographica
1735 – 1742* (Historické a zemepisné ve-
domosti o súvekom Uhorsku). Plánoval
podrobne preskúmať všetkých 48 uhor-
ských stolíc. Plán, na ktorý nemohol
stačiť jeden ľudský život. V tejto prvej
encyklopédii, z ktorej tlačou vyšli iba
niektoré stolice, pretože všetko spoma-
ľovala kontrola každého textu a väčšina
ostala v rukopise, uviedol mnoho po-
drobných vedomostí o živote ľudu, zvy-
koch, geografii, šľachte, kráľovských

mestách, architektúre hradov a zámkov, technických vedomostiach. Podrobné mapy vysokej grafickej úrovne mu pripravoval slávny slovenský geograf Samuel Mikovíni. Hoci sám precestoval a poznal mnoho stolíc, podľa jeho presných inštrukcií v teréne pracovali aj jeho študenti a vedci a Bel sám výsledky spracoval. Dielo venoval Karolovi VI., otcovi Márie Terézie, ktorý podporil vytlačenie 4 dielov s opismi 12 stolíc (štvrtý diel vyšiel až po smrti cisára) a dúfal, že tlačou vyjdú aj ďalšie pripravené rukopisy. Rukopisy po Belovej smrti predala vdova klužskému kardinálovi Jozefovi Baťánimu (Batthánymu). Pri prevoze po Dunaji sa však člň prevrátil a rukopisy sa stratili.

V manželstve sa mu narodilo osem detí, ale tri zomreli celkom maličké.

Je potrebné povedať, že hoci si Bela prisvojujú aj Maďari, práve v Notíciách venoval veľkú pozornosť Slovákom už od Veľkej Moravy a zdôraznil ich svojbytnosť, starobylosť, pracovitosť, jazyk a o slovenčine povedal, že v ničom „nezaostáva ani za vážnosťou a vznešenosťou španielčiny, ani za pôvabom a hladkosťou francúzštiny, ani za vznešenosťou a silou angličtiny, ani za bohatstvom zmyslu a dôrazu nemčiny, ani za mäkkosťou a ľubozvučnosťou taliančiny a konečne ani za velitelskou prísnosťou maďarčiny“. To napísal v čase, keď o spisovnej slovenčine v Habsburskej monarchii ešte nebolo ani chýru a Štúr prišiel až o 100 rokov.

Jeho veľké plány – i o histórii Karpát sa chystal napísať – mu zmarila choroba. Možno z prepracovania a intenzívnej práce dostal r. 1742 mŕtvicu, ochrnil na pravú stranu. V r. 1749 sa išiel liečiť do rakúskych kúpeľov Altenburg,

ale jeho stav sa zhoršil. Chcel sa vrátiť domov, ale už nestihol a 29. augusta 1749 zomrel. A tak v bratislavskom artikulórnem štvorstrechovom úzkom kostole, v ktorom roky kázal, stála jeho rakva. Pohrebnú kázeň povedal farár Samuel Wilhelm Serpilius a pochovali ho na neďalekom Michalskom cintoríne (dnes od Župného domu smerom k Veternej ulici).

Matej Bel svojím dielom a životom prekročil hranice monarchie a svojej doby. Meno Slovanov odvodzoval od slov sláva, slovo a človek. Dodnes je Veľkou ozdobou evanjelickej cirkvi, vedeckej histórie a slovenského vlastenectva.

A možno si mnohí ani neuvedomujeme jeho veľkosť a odkaz, ktorý by nás mal stále oslovovať. Asi by sme ho mali poznať lepšie.

Ján Ribiny, iniciátor stavby Veľkého kostola

Narodil sa 22. januára 1722 v Krnči, študoval v Kežmarku, Banskej Štiavnici a Bratislave, kde ho učil Bel a u ktorého i býval. Potom nasledovali štúdiá v Jene. Od r. 1747 sa stal rektorom gymnázia v Šoproni. V r. 1758 ho pozvali za farára do Levoče, ale už o rok prišiel na pozvanie do Bratislavy na dlhých 29 rokov – až do smrti 6. augusta 1788. Oženil sa s Annou, dcérou šopronského farára Örtela, a mali dvoje detí – Jána, ktorý sa stal vo Viedni dvorným sekretárom a významnou osobnosťou literárnej Viedne, a dcéru Alžbetu.

Dnes sa už asi nedozvieme všetky poňutky, ktoré doviadli Ribinyho k štúdiu histórie, ale usilovnosť a zanietenosť, ktorú zažil v Belovej rodine, nemohli ostať bez stopy. A tak je logické, že štúdiom histórie prinieslo jeho

literárne diela - r. 1751 vydal v Šoproni Oratio de kultura lingue hungaricae, r. 1765 Smútočnú reč o cisárovi Františkovi, slávnostnú reč na počesť návštevy Márie Terézie v Bratislave a iné príležitostné reči, ale najcennejšie sú dva zväzky evanjelickej cirkevnej histórie v Uhorsku Memorabilia Augustanae Confessionis in regno Hungariae (Frankfurt n/Mohanom a Lipsko 1787), ktoré sú prameňom pre mnohých bádateľov.

V zbere si ho veľmi vážili ako skvelého kazateľa a dušpastiera (Seelsorger). Jeho intelektuálny potenciál bol obrovský. Zaujímal sa o mnoho odborov, preto v jeho literárnom odkaze v latinčine a nemčine možno nájsť diela z histórie, cirkevnej histórie, dogmatiky, homiletiky, logiky a metafyziky.

Najvýznamnejšiu reč - kázeň - však predniesol pri posviacke nového - dnes Veľkého nemeckého kostola na Panenskej ulici, ktorý bol jeho uskutočneným snom a ktorý postavili za dva roky po získaní povolenia na stavbu kostola od mája 1774 do 1. decembra 1776 - prvej adventnej nedele. Ribiny - už ako senior spolu so zborom sa so žiadosťou obrátili na cisárovnú Máriu Teréziu a Jozefa II. a vďaka osvietenkým názorom Jozefa II. aj dostali povolenie. Po

Ján Ribiny

tom už potrebovali iba priestor a senior Ribiny venoval na stavbu kostola svoju záhradu, v ktorej Matej Walch na žiadosť celého zboru postavil kostol, ktorý veľmi pripomína odobratý kostol na Hlavnom námestí.

Hoci sa zachoval iba siluetový portrét Ribinyho, skvelý portrétista Aloiz Rigele dokázal presvedčivo zobrazit skvelého farára - iniciátora stavby vytúženého, ešte predtolerančného chrámu.

JANKA V. KRIVOŠOVÁ
zborová presbyterka

KREŠŤANIA V BRATISLAVE SA SPÁJAJÚ

Motto:

Hľa, aké dobré, aké milé je to, keď bratia spolu bývajú!
(Žalm 133, 1)

**Dobrá správa:
Predstavitelia väčšiny kresťanských cirkví
v našom meste spoločne organizujú**

OBLASTNÉ EVANJELIZAČNÉ PODUJATIE

PRO CHRIST 2011

Anton Hermann Francke

**V Bratislave, 7. – 9. októbra 2011 v Športovej hale na Pasienkoch.
Ide o doteraz najširšiu spoluprácu kresťanských cirkví v Bratislave.**

Kazateľ evanjelista: evanjelický farár ULRICH PARZANY z Nemecka

**Poznáme ho osobne z evanjelizácie v našom cirkevnom zbore
vo Veľkom kostole a zo satelitných prenosov PRO CHRIST
u nás i v Európe.**

Ulrich Parzany sa narodil v r. 1941 v nemeckom Essene. Roku 1955 pôsobením mládežníckej misie Wilhelma Busha uveril v Ježiša Krista a do roku 1961 sa potom ako dobrovoľník podieľal na je-

ho misijnej práci. Po štúdiu teológie pôsobil krátko ako kaplán v Jeruzaleme, potom (1967 – 1984) pokračoval v práci W. Busha ako farár jeho mládežníckeho centra v Essene. V rokoch (1984 – 2005)

bol generálnym tajomníkom nemeckého kresťanského spolku mladých mužov CVJM (YMCA). Neskôr sa stal predsedom výboru pre satelitom prenášanú európsku evanjelizáciu Pro Christ 1993 s Billym Grahamom. Bol aj predsedom výboru Lausanského hnutia v Európe (1994 – 1998), členom výboru Nemeckej evanjelickej aliancie (1987 – 2004) a neskôr predsedom Koalície pre evanjelizáciu v Nemecku (2002 – 2005). Od prezidenta Spolkovej republiky Nemecko dostal 20. 5. 1998 Spolkový kríž za zásluhy. Od roku 1967 je ženatý s manželkou Reginou. Majú tri dospelé deti a štyri vnúčatá.

V súčasnom období plnom katastrof musíme počuť práve tento prebúdajúci a burcujúci signál. Lenže my máme viac ako signál! Uprostred temnoty utrpenia máme útočisko. Víťazstvo Božej lásky v Ježišovi nám dáva silu a nádej pomáhať s láskou v praxi, namiesto toho, aby sme podľahli zúfalstvu.

Úryvok je z knihy Ulricha Parzanyho *Pochybnosti a úžas* (vydal ViViT 2008). Knihu si môžete kúpiť alebo objednať v Detskej misii, Legionárska 4, 811 07 Bratislava, www.detskamisia.sk alebo v kníhkupectve Jonatán, Legionárska 2, 811 07 Bratislava, jonatan@vbh.sk

Úlohy nášho cirkevného zboru:

- modlitebná príprava,
- osobné pozývanie priateľov a známych (akcia Ondrej),
- organizačná a finančná pomoc,
- propagačné akcie,
- duchovné poradenstvo.

Osobné úlohy:

- modlitby za toto a naše mesto,
- rezervujte si termín 7. – 9. 10. 2011 pre túto akciu,
- oznamujte a pozývajte priateľov a známych.

„... zišlo sa takmer celé mesto, aby poslúchali Slovo Božie.“
Skutky apoštolov 13, 44

JOZEF KOVÁČ
zborový presbyter

BIBLICKÁ KRÍŽOVKA

„Tu zvolal Ježiš silným hlasom: ...?“

(pokračovanie v tajničke) /L 23, 46/.

Vodorovne: A: PRVÁ ČASŤ TAJNIČKY. **B:** Miesto, kde ukrižovali Ježiša - forma kolektívneho hospodárenia v Izraeli (kibuc). **C:** Spojka - DRUHÁ ČASŤ TAJNIČKY - Ester (skr.) **D:** Opytovacie zámeno - kód Arménska. **E:** Európska astronomická spoločnosť - kód Lichtenštajnska. **F:** Začiatok slova „ďobnúť“ - lepidlo. **G:** „Dušu mám stále na dlani; no na ... zákon nezabúdam“ (Ž 119, 109) - krutovládca, ktorý prenasledoval prvých kresťanov. **H:** Bolesný pokrik - egyptský pán neba (Ra) - ošípaná. **I:** Predložka - chem. zn. pre argón - kričí. **J:** MPZ áut Rakúska - TRETIA ČASŤ TAJNIČKY. Zn. pre deci. **K:** Takisto (po latinsky) ítem - člen na Rýne (aak) - rieka v Rusku. **L:** „Ak si kráľ židovský, zachráň sa! Bol nad Ním aj ...“ (L 23, 37) - POSLEDNÁ ČASŤ TAJNIČKY.

Zvisle: 1: Ondrej a Gabriel - ŠTVRTÁ ČASŤ TAJNIČKY - Ábelov brat. **2:** Cukrárenské pečivo - okresné veliteľstvo (skr.) - aj taká hmla existuje. **3:** Čajak a Luknár - samohlásky slova „úrok“ - zbor, po česky - buď pozdravený! po latinsky (ave) - chem. zn. fosforu. **4:** Kód Egypta (EG) - kilo (skr.) - jar (ľud.) - mne. **5:** Kód meny Dominikánskej republiky (DOP) - žiara, svetlo. **6:** Mužské meno - diabol (Zjav 20, 2). **7:** Rieka v USA (Tar) - orgán zraku. **8:** Vojenský kartografický ústav - prístavné zariadenie (dok). **9:** Osobné identifikačné číslo - v roku 1600 ho upálila inkvizícia (Bruno). **10:** Zn. pre joule - v Biblii vystupuje ako Boh Kanaánco (Baal) - francúzsky urč. člen - hrable po nemecky (Rechen). **11:** International Union - zomiera - RAV - tur. obchodník. **12:** Máme vôľu - PIATA ČASŤ TAJNIČKY.

Pomôcky: Golgota, Tvoj, Kain, had, nápis.

konal. (L 23,46)

Rozlúštenie: Otcе, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha. A keď to povedal, do-

PETER BORGULA
člen cirkevného zboru